

ಅವು ಹಿಂಸ್ರ ಪಶುಗಳಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಗುಂಪನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸಾಮಾಹಿಕ ಶಕ್ತಿಯ ಉಪಯೋಗವನ್ನೂ ಸಹಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನಂತೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಪ್ರಾಣಿಯೇ ಆಗಿದ್ದಾನೆ. ಸಮಾಜವು ಎಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ವೃತ್ತಿಯ ಪರಿತ್ಯಾಗವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಸಮಾಜವು ರೂಪುಗೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ರಕ್ಷಣೆ ಮತ್ತು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಭಾವನೆಗಳೂ ಸಹಿ ಅಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿವೆ. ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಮನುಷ್ಯ-ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಧರ್ಮಗಳು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿವೆಯೋ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವೊಂದು ಮರ್ಯಾದೆಯ ಒಳಗೆ ಅಹಿಂಸೆಯ ಉಪದೇಶವು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಅದು ಕುಟುಂಬ, ಜಾತಿ, ಧರ್ಮ ಅಥವಾ ಮನುಷ್ಯ ಮಾತ್ರರ ವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀಮಿತವಿರುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಯಾವ ಶ್ರಮಣ-ಪರಂಪರೆಗೂ ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಗೂ ಮೊದಲೇ ಉಂಟಾಯಿತೋ ಅದು ಈ ಅಹಿಂಸಾ ನೀತಿಯ ಮೂಲಕವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಧಿಗಳಲ್ಲಿ ನರಬಲಿಯ ಪ್ರಚಾರವಂತೂ ಚುಳ ಮೊದಲಿನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಮಂದವಾಗುತ್ತ ಹೋಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪಶುಬಲಿಯು ಯಜ್ಞ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಒಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಅಂಗವಾಗಿ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಇದನ್ನು ಶ್ರಮಣ ಸಾಧುಗಳು ಸದಾ ಮೋದಿಸುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ಮುಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರಮಣರಲ್ಲಿ ಜೈನ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧ ಎಂಬ ಎರಡು ವಿಭಾಗಗಳಾದವು. ಇವೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಅಹಿಂಸೆಯ ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಮೇಲೆಯೇ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಂದ್ರೀಕರಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅದು ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೂ ನಡೆದುಬಂದಿದೆ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಹಿಂಸೆಯ ಚಿಂತನ, ವಿವೇಚನ ಮತ್ತು ಪಾಲನ ಚುಳಷ್ಟು ಪರಿಮಿತವಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಜೈನಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಸದಾಚಾರದ ತಳುಕಿಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಧರ್ಮದ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಅಂಗವಾಗಿದೆ. ಅಹಿಂಸಾ ಪರಮೋ ಧರ್ಮ ಎಂಬ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ನಾವು ಎರಡು ವಿಧದಿಂದ ಓದುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಮೂರೂ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಯಾವಾಗ ಪೃಥಕ್-ಪೃಥಕ್‌ವಾಗಿ ಯಾವಾಗ ಓದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇವೆಯೋ ಆಗ ಅದರ ಅರ್ಥವು ಅಹಿಂಸೆಯೇ ಪರಮಧರ್ಮ ಎಂದು ಆಗುತ್ತದೆ. ಯಾವಾಗ ನಾವು ಅಹಿಂಸಾ ಪರಮೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಒಂದು ಸಮಾಸ ಪದವೆಂದು ಮನ್ನಿಸಿದರೆ ಆ ವಾಕ್ಯವು ಧರ್ಮದ ಪರಿಭಾಷೆಯಾಗಿ ರೂಪುಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಆಗ ಅದರ ಅರ್ಥವು ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಅಹಿಂಸೆಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ಥಾನವಿರುವುದೋ ಅದೇ ಧರ್ಮವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಸಮಸ್ತ ಚೈನಾಚಾರವು ಇದೇ ಅಹಿಂಸೆಯ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಯಾವುದೇ ಆಚಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ದಿಷ್ಟಗೊಳಿಸಿದ್ದರೂ ಅವೆಲ್ಲ ಅಹಿಂಸೆಯ ಸರ್ವಾಂಗ ಪಾಲನೆಯೇ ಇವೆ. ಇದೇ ತಿರುಳನ್ನು ಮನುಷ್ಯತಿಯು (೨, ೧೫೯)

ಅಹಿಂಸೆಯೇವ ಭೂತನಾಂ ಕಾರ್ಯಂ ಶ್ರೀಯೋನಶಾಸನಮ್ ಎಂಬ ಒಂದೇ ಪಂಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು.

ಶ್ರಾವಕ-ಧರ್ಮ :-

ಅಹಿಂಸಾ, ಅಮೃಷಾ, ಅಸ್ತೇಯ, ಅಮೈಥುನ ಮತ್ತು ಅಪರಿಗ್ರಹ' ಎಂದು ಮುಖ್ಯ ವ್ರತಗಳು ಐದು ಇವೆ. ಇವುಗಳ ಅರ್ಥವು ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದು. ಸುಳ್ಳು ನುಡಿಯಬಾರದು, ಕಳವು ಮಾಡಕೂಡದು, ವ್ಯಭಿಚಾರವು ಬೇಡ ಮತ್ತು ಪರಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡದಿರು-ಎಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ರತಗಳ ಸ್ವರೂಪದ ಬಗ್ಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಕೆಲವೊಂದು ಸಂಗತಿಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತವೆ. ಈ ವ್ರತಗಳಿಂದ ಮನುಷ್ಯನ ಯಾವ ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಬೇಕೆಂದೋ, ಅವು ; ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ರೂಪದಿಂದ ವೈರ ಖೋಧಗಳ ಜನಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಇನ್ನೂ ಒಂದು ಮಾತಿನ ಕಡೆಗೆ ನಾವು ಗಮನವಿಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಆಚರಣೆಯ ಪರಿಷ್ಕಾರವನ್ನು ಸರಲತಮರೀತಿಯಿಂದ ಕೆಲವೊಂದು ನಿಷೇಧಾತ್ಮಕ ನಿಯಮಗಳಿಗಿಡಬೇಕು ಮಾಡಬೇಕು. ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಮಾಡುವ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಅವನ ಸ್ವಾರ್ಥದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಒಳ್ಳೆಯದು, ಯಾವುದು ಕೆಟ್ಟದ್ದು, ಎಂಬುದನ್ನು ಯಾವುದಾದರೊಂದು ನಿಶ್ಚಿತ ಮಾನದಂಡದ ನಿರ್ಣಯವಾದಾಗಲೇ ಹೇಳಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಹಿಂಸೆ, ಕಳ್ಳತನ, ಸುಳ್ಳು, ಕುಶೀಲ ಮತ್ತು ಪರಿಗ್ರಹ' ಇವು ಸಾಮಾಜಿಕ ಪಾಪವಂತೂ ಇವೆ ಇವುಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ಅಡ್ಡದಲ್ಲಿ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವನೋ ಅಷ್ಟು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸಭ್ಯ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ-ಹಿತೈಷಿ ಎಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗುವನು. ಎಷ್ಟು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಈ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವರೋ ಅಷ್ಟೇ ಸಮಾಜವು ಶುದ್ಧವೂ ಸುಖಿಯೂ ಮತ್ತು ಪ್ರಗತಿಶೀಲವೂ ಆದೀತು. ಜೈನ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವ್ರತಗಳಿಗೆ ಚಾಳವಹುತ್ವ ಕೊಡಬೇಕು. ಇವುಗಳ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಹಾಗೂ ಸುನಿಶ್ಚಿತ ವಿವೇಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಜೈನ ಶಾಸ್ತ್ರ ಕಾರರು ಕೈಕೊಂಡ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಮತ್ತು ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದ ಶೋಧನದ ಪ್ರಯತ್ನದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಬರುತ್ತದೆ. ಅವರ ಮೊಟ್ಟ ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ಅನುಭವದಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಒಂದೇ ರೀತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಪಾಲಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡು ಕೊಂಡರು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಈ ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಎರಡು ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಣು ಇನ್ನೊಂದು ವಹುತ್ ಅರ್ಥಾತ್ ಏಕಾಂತ ಮತ್ತು ಸರ್ವಾಂತ'. ಗೃಹಸ್ಥರ ಅಷ್ಟಕತೆ ಮತ್ತು ಅನಿವಾರ್ಯತೆಗಳನ್ನು ಗಮನಿಸಿ, ಅವರು ಇವುಗಳನ್ನು ಆಂಶಿಕ ಅಣುವ್ರತ ರೂಪದಿಂದ ಪಾಲನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ

ಉಪದೇಶಿಸಿದರು. ತ್ಯಾಗಿಗಳಿಗೂ ಮುನಿಗಳಿಗೂ ಪರಿಪೂರ್ಣರೂಪದಲ್ಲಿ ವಹು ಪ್ರತಗಳನ್ನಾಗಿ ಆಚರಿಸಲು ಹೇಳಿದರು. ಈ ಪ್ರತಗಳ ಮೂಲಕ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಪಾಪಗಳ ನಿರಾಕರಣದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಮಾಡಿರುವರೋ, ಅದರ ಸ್ವರೂಪವು ಇಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಕಾಣಿಸಿದ ಪ್ರಕಾರ ಸಂಗ್ರಹ ' ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ.

ಅಹಿಂಸಾಣುವ್ರತ :-

ಪ್ರಮಾದಕ್ಕೆ ಪುನಾಗಿ ಪ್ರಾಣಾಘಾತ ಮಾಡುವದೇ ಹಿಂಸೆಯು. ಮನವನ್ನು ರಾಗದ್ವೇಷಾತ್ಮಕ ಕಷಾಯಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧವಾಗಿಡುವದರಲ್ಲಿ ಶಿಥಿಲತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವದೇ. ಪ್ರಾಣ-ಘಾತದ ತಾತ್ಪರ್ಯ ಷಟ್. ಜೀವವಧೆ ಎಂಬುದೇ ಅಲ್ಲ, ಯಾವದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಪೀಡೆಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವದಾಗಿದೆ. ಈ ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯ ಹಿಂಸಾ ಮತ್ತು ಭಾವ ಹಿಂಸಾ ಎಂದು ಎರಡು ಭೇದಗಳಿವೆ. ತನ್ನ ಶಾರೀರಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಯಾವುದೇ ಜೀವದ ಶರೀರವನ್ನು ಪ್ರಾಣ ಹೀನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವದು, ಇಲ್ಲವೆ ವಧ, ಬಂಧನಾದಿಗಳಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಪೀಡೆಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುವದು ದ್ರವ್ಯ ಹಿಂಸೆಯಾಗಿದೆ. ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಜೀವದ ಹಿಂಸೆಯ ಷಿಕಾರ ಮಾಡುವದು ಭಾವ ಹಿಂಸೆಯಾಗಿದೆ. ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಪಾಪವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈ ಭಾವ ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವನಿಂದ ಅನ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಯ ಹಿಂಸೆಯಾಗಲಿ, ಆಗದಿರಲಿ, ಚಿಂತಕನ ಸ್ವತಃ ಅಂತರಂಗದ ಘಾತವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ :-

ಸ್ವಮನೋವಾತ್ಮನಾ ತ್ಮಾನಂ ಹಿಂಸತ್ವಾತ್ಮಾ ಪ್ನ ಮಾದವಾನ್ |

ಪೂರ್ವಂ ಪ್ರಾಣ್ಯಯಂತರಾಣಾಂ ತು ಪ್ಚಾತ್ಯಾದ್ವಾ ನಾ ವಧಃ ||

(ಸರ್ವಾರ್ಥಸಿದ್ಧಿ ಸೂ, ೭, ೧೩)

ಅರ್ಥಾತ್ ಪ್ರಮಾದಿ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಭಾವಹಿಂದ ತಾವೇ ತನ್ನ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ ; ತರುವಾಯ ಅವನಿಂದ ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಾಣಿಯ ವಧೆಯಾಗಲಿ, ಆಗದೇ ಇರಲಿ ಇದಕ್ಕೆ ಷಿಕಾರವಾಗಿ ಯಾವಾಗ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಶುದ್ಧವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಯಿದ್ದಷ್ಟೂ ಜೀವ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುತ್ತ ಇದ್ದರೆ ದ್ರವ್ಯ ಹಿಂಸೆಯಾದರೂ ಸಹ ಅವನು ಪಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಲಾರನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪ್ರಾಚೀನ ಗಾಥೆಗಳು ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖನೀಯವಾಗಿವೆ :-

ಉಚ್ಚಾಲಿದ ಮ್ಹಿ ಪಾದೇ ಇರಿಯಾಸವಿದಸ್ಸ ಣಿಗ್ಗಮ ಮಟ್ತಾಣಿ |

ಅವಾದೆಜ್ಜ ಕುಲಿಂಗೋ ಮರೆಜ್ಜ ತಂ ಜೋಗಮಾಸೆಜ್ಜ || ೧ ||

ಣ ಹಿ ತಸ್ಸ ತಣ್ಣಿ ವಿತ್ತೋ ಬಂದೋ ಸಹ ಁವೋ ವಿ ದೇಸಿದೋ ಸಮಯೆ |

ಜಮ್ಹಾ ಸೋ ಅಪಮತ್ತೋ ಸಾಲು ಪಮಾಲು ತ್ತಿಣ್ಣಿದ್ಧಿಟ್ಠಾ || ೨ ||

ಅರ್ಥಾತ್ ಗಮನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಸಾವಧಾನದಿಂದ ಪಾಲನಮಾಡುವಂಥ ಸಂಯಮಿಯು ಯಾವಾಗ ತನ್ನ ಪಾದವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಇಡುವೆನೋ, ಆಗಲೇ ಅದರ ಕೆಳಗೆ ಸಿಕ್ಕ್ ಕೆಲವು ಜೀವ - ಜಂತುಗಳು ನುಗ್ಗಾಗಿ ಸತ್ತು ಹೋದವು. ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಆ ಸಂಯಮಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಾನುಸಾರ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಕೂಡ ಕರ್ಮಬಂಧವು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಸಂಯಮಿಯು ಪ್ರಮಾದವನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂಸೆಯಂತೂ ಪ್ರಮಾದದಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಭಾವಹಿಂಸೆಯು ಎಷ್ಟು ಕೆಡಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಈ ಗಾಥೆಯು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. :-

ಮರದು ವ ಜಿಯದು ವ ಜೀವೋ ಆಯದಾಚಾರಸ್ಸ ಣಿಚ್ಚಿದಾ ಹಿಂಸಾ |

ಪಯದಸ್ಸ ಣತ್ತಿ ಬಂಧೋ ಹಿಂಸಾ ವಿತ್ತೇಣ ಸವಿದಸ್ಸ ||

ಅರ್ಥಾತ್ ಜೀವವು ಸಾಯಲಿ ಅಥವಾ ಸಾಯದಿರಲಿ, ಯಾವನು ತನ್ನ ಆಚಾರದಲ್ಲಿ ಯತ್ನ ಶೀಲನಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೋ, ಅವನು ಭಾವ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಹಿಂಸೆಯ ದೋಷಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟುವಾಗಿ ಪಾತ್ರನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಋದ್ಧವಾಗಿ ಯಾವ ಸಂಯಮಿಯು ತನ್ನ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಸತರ್ಕನಾಗಿರುತ್ತಾನೆಯೋ, ಅವನು ದ್ರವ್ಯ ಹಿಂಸಾ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅವನು ಕರ್ಮಬಂಧಕ್ಕೆ ಓಳಪಡುವುದಿಲ್ಲ. ಅಹಿಂಸೆಯ ಉಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ಭಾರವು ನಿಜವಾಗಿಯು ಮನುಷ್ಯನ ಮಾನಸಿಕ ಶುದ್ಧಿಯ ಮೇಲಿದೆಯೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ.

ಗೃಹ ಸ್ಥ ಮತ್ತು ಮುನಿಗಳಿಗಾಗಿ ಅಹಿಂಸಾ ವ್ರತವನ್ನು ಕ್ರಮದಿಂದ ಅಣು ಮತ್ತು ವಹು ತ್ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪಾಲನ ಮಾಡುವ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಲ ಶಾದೆಯಷ್ಟೇ. ಇದು ಜೈನ ವ್ಯಾಪ್ತ ಪ ದೃಷ್ಟಿಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿದೆ ಮುನಿಗಳಂತೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರುವ ಏಕೇಂದ್ರಿಯ ಮೊದಲುಗೊಂಡು

ಯಾವ ಜೀವವನ್ನೂ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಂದ ಹಿಂಸಿಸು ವರವು. ಅವರು ಜೀವ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಸ್ವತಃ ಎಷ್ಟೋ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸಹಿಸದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಗ್ರಹ ಸ್ಥರ ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನೂ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವರ ಅನುಕೂಲತೆಗಾಗಿ ವನಸ್ಪತಿಯೇ ಮೊದಲ ಪದ ಸ್ಥಾವರ ಹಿಂಸೆಯ ತ್ಯಾಗದ ಬಗ್ಗೆ ಅಷ್ಟು ಒತ್ತಿಹೇಳಿಲ್ಲ. ದ್ವೀಂದ್ರಿಯಾದಿ ತ್ರಸಜೀವಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಆರಂಭೀ, ಉದ್ಯೋಗೀ, ಖೋಧೀ ಮತ್ತು ಸಂಕಲ್ಪೀ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಭೇದಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ತಿರುಗಾಡುವುದರಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ ಬೀಸುವುದು, ಕಟ್ಟುವುದು, ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವುದೇ ಮೊದಲ ಪದ ಗ್ರಹ ಸ್ಥ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಆರಂಭ ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗಿದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಆಗುವ ಹಿಂಸೆಯು ಆರಂಭೀ ಹಿಂಸೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಒಕ್ಕಲುತನ, ವ್ಯಾಪರ, ಅಂಗಡಿಟಿನ್ನಿ ಡುಷೆ, ವಾಣಿಜ್ಯ ಮತ್ತು ಉದ್ಯೋಗ ಮೊದಲ ಪದವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಹಿಂಸೆಯು ಉದ್ಯೋಗಿ ಹಿಂಸೆಯು, ಸ್ವಜನ ಮತ್ತು ಪರಜನರ ಹಾಗೂ ಧರ್ಮ, ದೇಶ, ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಅಪಹರಣವಾದ ಹಿಂಸೆಯು ಖೋಧೀ ಹಿಂಸೆಯಾಗಿದೆ. ಕೇವಲ ಖೋದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ವೈರಿಯ ಸೇಡನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಿದೂ, ತನ್ನ ಪೌರುಷದ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಇನ್ನುಳಿದ ಯಾವುದೇ ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧನೆಗಾಗಿಯೂ ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿದೂ ಮಾಡುವ ಹಿಂಸೆಯು ಸಂಕಲ್ಪೀ ಹಿಂಸೆಯೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ನಾಲ್ಕೂ ಪ್ರಕಾರದ ಹಿಂಸೆಗಳಲ್ಲಿ ಗ್ರಹ ಸ್ಥನು ವ್ರತರೂಪದಿಂದ ಕೇವಲ ಸಂಕಲ್ಪೀ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ತ್ಯಜಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಉಳಿದ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ ಹಿಂಸೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವನು ಸ್ವತಃ ತನ್ನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಹಾಗೂ ವಿವೇಕಗಳಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಸಂಯಮಿಯಾಗಿರಲಿಕ್ಕೆ ಉಪದೇಶವಿರುವಾಗಿದೆ.

ಅಹಿಂಸಾಣುವ್ರತದ ಅತಿಚಾರಗಳು :-

ಪ್ರಾಣಘಾತದ ಹಿಂಸೆಗಾಗಿ ಅನ್ಯರೀತಿಯಿಂದಲೂ ಪೀಡೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಅನೇಕ ಪ್ರಕಾರಗಳಿವೆ. ಇವುಗಳಿಂದ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ವ್ರತಿಗೆ ಅಷ್ಟೇಕವಾಗಿದೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪರಿವಾರದವರೂ ಹಾಗೂ ಪುರುಷಗಳೊಡನೆ ಐದು ಪ್ರಕಾರದ ಕ್ರೂರತೆಗಳನ್ನು ಅತಿಚಾರ (ಅತಿಕ್ರಮಣ ವೆಂದು ಹೇಳಿ ಅವುಗಳನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವುದು. ಅವು ಹೀಗಿವೆ :- ಅವುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಹಾಕುವುದು, ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಬಾರುಕೋಲುಗಳಿಂದ ಹಿಡಿಯುವುದು, ಕಿವಿ ಮೂಗುಗಳನ್ನು ಕೊಯ್ಯುವುದು, ಅವುಗಳ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ವೀರಿ ಭಾರ ಹಿರಿಸುವುದು, ಕಾಲ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನ್ನ ನೀರುಗಳನ್ನು ಕೊಡದೆ ಇರುವುದು. ಈ ಅತಿಚಾರಗಳಿಂದ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಲ್ಲದೆ, ಅಹಿಂಸೆಯ ಭಾವವನ್ನು ದೃಢಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಐದು ಭಾವನೆಗಳ

ಉಪದೇಶ'ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ :- ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಚಾರ, ವಚನ ಪ್ರಯೋಗ, ಗಮನಾಗಮನ, ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಇಡುವುದು - ಎತ್ತುವುದು ಹಾಗೂ ಊಟೋಪಚಾರದ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಜಾಗರೂಕವಾಗಿರುವುದು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಜೈನಾಸ್ತ್ರ - ಪ್ರಣೀತ ಹಿಂಸೆಯ ಸ್ವರೂಪದಿಂದಲೂ ಅಹಿಂಸಾ ವ್ರತದ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದಲೂ ಒಂದು ಮಾತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ರತದ ವಿಧಾನವು ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಸುಶೀಲ, ಸುಸಭ್ಯ ಮತ್ತು ಸಮಾಜ ಹಿತೈಷಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅನಿಷ್ಟಕಾರಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳಿಂದ ದೂರ ಷಡುವುದು. ಈ ಸಂಯಮದ ಅಪ್ಪಾಕತೆಯು ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಇಂದೂ ಕೂಡ ಅತ್ಯಧಿಕವಾಗಿದೆ. ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಈ ವ್ರತವು ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಶುದ್ಧೀಕರಿಸುವುದೋ ಅದೇ ಪ್ರಕಾರ ಅದು ದೇಶ' ಮತ್ತು ಸಮಾಜದ ನೀತಿಯನ್ನು ರೂಪಿಸಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸುಖ ಮತ್ತು ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕವಾಗುತ್ತದೆ. ಅಹಿಂಸೆಯ ಈ ಸದ್ಗುಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಜೈನ ಮತ್ತು ಬೌದ್ಧ ಧರ್ಮಗಳ ವರೆಗೆ ಮಾತ್ರ ಸೀವಿತವಾಗಿ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅದು ವೈದಿಕ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇಂದಿಗೆ ಕೆಲವು ಶತಕಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವಿಷ್ಟವಾಗಿದೆ. ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ಸಮಗ್ರ ದೇಶ'ದ ಮೆಲೆ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಬೀರಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ದೇಶ'ದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ರಾಜನೀತಿಗಾಗಿ ಅಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಆಧಾರಭೂತ ಸಿದ್ಧಾಂತ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದೆ.

ಸತ್ಯಾಣುವ್ರತ ಮತ್ತು ಅದರ ಅತಿಚಾರಗಳು :-

ಅಸತ್ ವಚನ ಮಾತಾಡುವುದು - ಅನ್ಯತ, ಅಸತ್ಯ, ಮೃಷಾ ಅಥವಾ ಸುಳ್ಳು ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಸತ್ಯದ ಅರ್ಥವು ಯಾವುದು ಸತ್ ಅರ್ಥಾತ್ ವಸ್ತು ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಅನುಕೂಲಕ ಹಾಗೂ ಹಿತಕಾರಕ ಅಲ್ಲದುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರ ದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಂ ಬ್ರೂಯಾತ್, ಪ್ರಿಯಂ ಬ್ರೂಯಾತ್‌ನ, ಬ್ರೂಯಾತ್ ಸತ್ಯಮಪ್ರಿಯಮ್ | ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಸತ್ಯ ಮಾತನಾಡು, ಪ್ರಿಯ ಮಾತನಾಡು, ಅನ್ಯರಿಗೆ ಅಪ್ರಿಯವಾಗುವಂತೆ ಸತ್ಯವನ್ನು ಮಾತಾಡದೆ ಇರು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಸತ್ಯ ಭಾಷಣ ವ್ರತದ ಮೂಲ ಭಾವನೆಯು ಆತ್ಮ ಪರಿಣಾಮದ ಶುದ್ಧೀಕರಣ ಹಾಗೂ ಸ್ವ ಮತ್ತು ಪರಕೀಯ ಪೀಡೆ ಮತ್ತು ಅಹಿತ ರೂಪ ಹಿಂಸೆಯ ನಿವಾರಣೆಯೇ ಆಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥನಿಗೆ ಒಂದು ಮರ್ಯಾದೆಯಿದೆ. ಸ್ನೇಹ' ಇಲ್ಲದೆ ಮೊಹ'ವು'ನಾಗಿ ಹಾಗೂ ಸ್ವಪರ - ರಕ್ಷಾ ನಿವಿತ್ತ ಅಸತ್ಯ ಭಾಷೆಯನ್ನಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದೀತು ; ಆಗ ಅವನು ಪಿಷೆ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಪಕ್ಕಾಳ'ವನು - ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವನ ಭಾವನೆಯು ಮೂಲದಲ್ಲಿ ದೂಷಿತವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಪಾಪ

- ಪುಣ್ಯ ವಿಹಾರದಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯಕ್ರಿಯೆಗಿಂತ ಭಾವಕ್ರಿಯೆಯ ವಹು ತ್ವವು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸುಳ್ಳು ಉಪದೇಶ' ಮಾಡುವುದು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಗುಪ್ತಸಂಗತಿಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸುವುದು, ಸುಳ್ಳು ಲಿಖಿತ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸುವುದು, ಇನ್ನೊಬ್ಬರಿಂದ ತಂದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಮರೆತುಬಿಡುವುದು ಅಥವಾ ಕಡಿಮೆಯೆಂದು ಹೇಳುವುದು, ಅನ್ಯರ ಅಂಗಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನೂ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅವರ ಮಂತ್ರಭೇದವನ್ನು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸುವುದು, ಇವು ಐದು ಈ ವ್ರತದ ಅತುಚಾರಗಳಾಗಿವೆ. ಇದು ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿಯೂ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅಹಿತಕಾರಿಗಳಾಗಿವೆ. ಸತ್ಯವ್ರತವನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಐದು ಭಾವನೆಗಳ ವಿಧಾನವನ್ನೂ ಕೂಡ ಮಾಡುವಾಗಿದೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಕ್ರೋಧ, ಲೋಭ, ಭೀಭತ್ಸ ಮತ್ತು ಹಾಸ್ಯ ಮೋಜುಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಔಚಿತ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ಅಭ್ಯಾಸ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇವು ಐದು ಭಾವನೆಗಳಾಗಿವೆ.

ಅಸ್ತೇಯಾಣುವ್ರತ ಮತ್ತು ಅದರ ಅತಿಚಾರಗಳು :-

ಕೊಡದೆ ಇದ್ದ ಯಾವುದೇ ವಸ್ತುವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡುಬಿಡುವುದು ಅದತ್ತಾದಾನ ರೂಪದ ಸ್ತೇಯ ಅಥವಾ ಕಳವು ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಅಣುವ್ರತಿಯಾದ ಹಕ್ರ ಸ್ಥನಿಗಾಗಿ ಅಪಾಕ ಎನಿಸುವಷ್ಟು ನೀರು - ಮಣ್ಣು ಗಣಿಂಥ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ನಿಷೇಧವಿಲ್ಲ. ಇವುಗಳ ಮೆಲೆ ಅನ್ಯರ ಸ್ವಷ್ಟ ಅಧಿಕಾರವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ವಹು ವ್ಯತಿಗಳಾದ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಕೊಡದೆ ಇದ್ದುದನ್ನು ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಸಹು ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೂ ನಿಷೇಧವಿದೆ. ಸ್ವತಃ ಕಳವು ಮಾಡದೆ, ಅನ್ಯರಿಂದ ಕಳ್ಳತನ ಮಾಡಿಸುವುದು, ಕಳವಿನ ಮಾಲನ್ನು ತನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಸರಕಾರವು ನಿಯಮಿಸಿದ ಸೀಮೆಯ ಹೊರಗೆ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಕಳಿಸುವುದು, ಹೊರಗಿಂದ ತರುವುದು, ತೂಕ - ಮಾಪುಗಳ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ನಿಯತ ಪರಿಣಾಮಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು - ಕಡಿಮೆ ಇಡುವುದು, ನಕಲೀ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಒಳ್ಳೆಯ ವಸ್ತುಗಳೆಂದು ಮಾರುವುದು - ಇವು ಐದು ಅಚಾರ್ಯಾಣವ್ರತದ ಅತಿಚಾರಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಹಕ್ರ ಸ್ಥನು ತ್ಯಜಿಸಲಿಕ್ಕೆಬೇಕು. ಮುನಿಗಳಂತೂ ತೀರ ಕಟ್ಟು ನಿಟ್ಟಾದ ವಿಧಾನವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗಿದೆ. ಅವರು ಕೇವಲ ಪರ್ವತದ ಗಹುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗಿಡಗಳ ಹೊದರುಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿತ್ಯಕ್ತ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿವಾಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇಂಥ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಹು ಅನ್ಯರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಅಂಥವುಗಳನ್ನೂ ಸಹು ಸ್ವೀಕರಿಸಕೂಡದೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಭಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಅನ್ನದಲ್ಲಿಯೂ ಸಹು ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅದು

ಅಷ್ಟು ಕಡಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಇರಕೂಡದು. ಮುನಿಯು ತನ್ನ ಸುಧಾರಣೆ ಸಾಧುಗಳೊಡನೆ ತನ್ನ ದು - ನಿನ್ನ ದು ಎನ್ನುವ ವಿವಾದದಲ್ಲಿ ಬೀಳಕೂಡದು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಈ ವ್ರತದಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಸಾತ್ವಿಕತನ ಮತ್ತು ಸತ್ಯನಡತೆಗಳನ್ನೂ ಸಾಧು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ವ ನಿಸ್ಪೃಹತೆಯನ್ನೂ ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾವ್ರತ ಮತ್ತು ಅದರ ಅತಿಚಾರಗಳು :-

ಶ್ರೀ - ಅನಿರಾಗ ಮತ್ತು ಕಾಮಕ್ರೀಡೆಗಳ ಪರಿತ್ಯಾಗದ ಹೆಸರು ಅವ್ಯಭಿಚಾರ ಇಲ್ಲವೆ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ವ್ರತ ಎಂದಿದೆ. ಅಣುವ್ರತಿಯಾದ ಶ್ರಾವಕ ಅಥವಾ ಶ್ರಾಮಣಿಯರು ತಮ್ಮ ಪತಿ - ಪತ್ನಿಯರನ್ನು ಳಿದು ಬೇರೆ ಸಮಸ್ತ ಶ್ರೀ - ಪುರುಷರೊಡನೆ ತಾಯಿ, ತಂಗಿ, ಪುತ್ರಿ ಅಥವಾ ತಂದೆ, ಅಣ್ಣ ಮತ್ತು ಪುತ್ರರಂತೆ ಶುದ್ಧ ವ್ಯಾಹಾರವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ವಹಾವ್ರತಿಯಂತೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಾಮ - ಕ್ರೀಡೆಯನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸುವನು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮದುವೆ ಮಾಡುವುದು. ಗೃಹಿಣಿ ಇಲ್ಲವೆ ವೇಶ್ಯಾಗಮನ, ಅಪ್ರಾಕೃತ ರೂಪದಿಂದ ಕಾಮ ಕ್ರೀಡೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಕಾಮದ ತೀವ್ರ ಅಭಿಲಾಷೆಯನ್ನು ಇಡುವುದು, ಇವು ಐದು ಈ ವ್ರತದ ಅತಿಚಾರಗಳಾಗಿವೆ. ಶೃಂಗಾರಾತ್ಮಕ ಕಥೆ ಹಾಗೂ ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಶ್ರೀ - ಪುರುಷರ ಮನೋಹರ ಅಂಗಗಳ ನಿರೀಕ್ಷಣೆ, ಮೊದಲು ಮಾಡಿದ ಕಾಮ - ಕ್ರೀಡೆಯ ಸ್ಮರಣೆ, ಕಾಮ - ಪೋಷಕ ರಸ ಔಷಧ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸೇವನೆ ಹಾಗೂ ಶರೀರ - ಶೃಂಗಾರ, ಈ ಐದೂ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ಪರಿತ್ಯಜಿಸುವುದು, ಈ ವ್ರತವನ್ನು ದೃಢಗೊಳಿಸುವ ಐದು ಭಾವನೆಗಳೆನಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಈ ವ್ರತದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕಾಮವಾಸನೆಯನ್ನು ಮರ್ಯಾದಿತಗೊಳಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ದೋಷಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಅಪರಿಗ್ರಹ ವ್ರತ ಮತ್ತು ಅದರ ಅತಿಚಾರ :-

ಪುರು, ಪರಿವಾರ ಜನ ಮೊದಲಾದ ಸಜೀವ, ಅದರಂತೆ ಮನೆ - ಹೊಲ, ಧನ - ಧಾನ್ಯ ಮೊದಲಾದ ನಿರ್ಜೀವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮಮತ್ವ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಇಡುವುದು ಪರಿಗ್ರಹ ವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪರಿಗ್ರಹ ರೂಪ ಲೋಭಕ್ಕೆ ಅಳತೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಇದೇ ಲೋಭವೂ ಕಾರಣವಾಗಿ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬಹು ಆರ್ಥಿಕ ವಿಷಮತೆಗಳೂ ವೈರ - ಮೋಢ ಮತ್ತು ಸಂಘರ್ಷಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತವೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ವೃತ್ತಿಯ ನಿವಾರಣೆ ಹಾಗೂ ನಿಯಂತ್ರಣಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನೂ ಪೂರೈಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ರಾಜ್ಯ - ನಿಯಮಗಳಿಂದ ಪರಿಗ್ರಹ ವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಸೀವಿತಗೊಳಿಸುವುದು ಸರ್ವಥಾ ಅಸಫಲವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ

ಅದರಿಂದ ಜನತೆಯ ಮನೋವೃತ್ತಿಯಂತೂ ಶುದ್ಧವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬಹು ನಿಯಮದಿಂದ ಅವನ ಮಾನಸಿಕ ವೃತ್ತಿಯು, ಛಲ - ಕಪಟ - ಅನಾಚಾರಗಳ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಲೇ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪರಿಗ್ರಹ ವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಮನುಷ್ಯನ ಅಭ್ಯಾಂತರ ಚೇತನೆಯಿಂದ ನಿಯಂತ್ರಣ ಗೊಳಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವಾಗಿದೆ. ವಹು ವಾಪ್ರತೀ ಮುನಿಗಳಿಗಂತೂ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಪರಿಗ್ರಹ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಆದರೆ ಗ್ರಹ ಸ್ಥನಿಗೆ ಕುಟುಂಬ- ಪರಿಪಾಲನಾದಿ ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ, ಅವನಿಗೆ ಸ್ವತಃ ತನಗಾಗಿ ಪರಿಗ್ರಹ ದ ಸೀಮೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಡೆಗೆ ಪ್ರಚೋದಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಸೀಮೆಯನ್ನು ನಿರ್ಧರಿಸುವುದರಿಂದ ಹೊರಗಿನ ಧನ - ಧಾನ್ಯಗಳ ಸಂಚಯವನ್ನೂ ಅವನು ಮಾಡುವಾನು. ಆದರೆ ಅದು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಪರಿವಿತ ಮರ್ಯಾದೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕೂಡ ಬೀಳುತ್ತ ಇದ್ದರೆ ಆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಂಪತ್ತಿಯನ್ನು ಅವನು ಔಷಧ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಅಭಯ ಮತ್ತು ಊರ ಅರ್ಥಾತ್ ಔಷಧಗಳನ್ನು ಹಂಚುವುದು, ಔಷಧಾಲಯಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದು, ಶಾಸ್ತ್ರ ದಾನ ಅಥವಾ ವಿದ್ಯಾಲಯಗಳನ್ನು ತೆರೆಯುವುದು, ಜೀವರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು, ಅನ್ನ - ವಸ್ತ್ರಾದಿ ದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಥ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಉಪಯೋಗ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಭೂಮಿ, ಮನೆ - ಮಂದಿರ, ಬೆಳ್ಳಿ - ಬಂಗಾರ, ದಾಸ - ದಾಸೀ ಹೆಣ್ಣಿಯೇ ಪಾತ್ರೆ - ಪಗಡ ಇತ್ಯಾದಿಗಳ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ವೀರುವುದು ಈ ವ್ರತದ ಅತಿಚಾರವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಪರಿಗ್ರಹ ವ್ರತವನ್ನು ದೃಢಗೊಳಿಸುವಂಥ ಐದು ಭಾವನೆಗಳು ಇವೆ. ಐದೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಮನೋಜ್ಞ ವಸ್ತುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರಾಗ ಮತ್ತು ಅಮನೋಜ್ಞ ವಸ್ತುಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷ ಭಾವದ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇದಿಲ್ಲದೆ ಮಾನಸಿಕ ಪರಿಗ್ರಹದ ತ್ಯಾಗವಾಗುವುದು.

ಮೈತ್ರಿ ಮೊಡು ವದ ನಲ್ಲು ಭಾವನೆಗಳು :-

ಮೆಲೆ ಹೀಳಿದ ವ್ರತಗಳ ಪರೋಪಾಲನೆ ಯೋಗ್ಯ ಮಾನಸಿಕ ಶುದ್ಧಿಯಾಗಲಿಕ್ಕೆಂದು ಕೆಲವೊಂದು ಭಾವನೆಗಳ ವಿಧಾನವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಪಾಪಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅರುಚಿಯೂ ಸದಾಚಾರಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ರುಚಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ವ್ರತಿಯು ಮೇಲಿಂದ ಮೆಲೆ ಹಿಂಸಾದಿ ಪಾಪಗಳು ಈಲೋಕ ಮತ್ತು ಪರಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ದುಃಖದಾಯಕ ಆಗಿವೆಯೆಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಚೂರದೊಡ್ಡ ಅನರ್ಥವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖದ ಅಪೇಕ್ಷೆಗಿಂತ

ದುಃಖವನ್ನೇ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಈ ಪಾಪದ ಪ್ರಲಾಭನೆಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂಸಾರವೂ ಶರೀರವೂ ಕ್ಷಣ ಭಂಗುರ ಗುಣಧರ್ಮಗಳುಳ್ಳವೆಂಬುದನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಇಡಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ವಿಷಯಗಳ ಕಡೆಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯು ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಸದಾಚಾರಿ ಜೀವನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆಕರ್ಷಣೆಯು ನಿರ್ಮಾಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀವದ ವಿಷಯ ದಲ್ಲಿಯೂ ಮೈತ್ರೀ ಭಾವನೆ, ಗುಣೀಜನರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮೋದ, ದೀನದುಃಖಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕಾರುಣ್ಯ ಹಾಗೂ ಮೋದಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ ರಾಗ - ದ್ವೇಷ ಮತ್ತು ಪಕ್ಷಪಾತ ಭಾವರಹಿತ ಮಾಧ್ಯಸ್ಥ - ಭಾವ , ಈ ನಾಲ್ಕು ವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಮನಕ್ಕೆ ರೂಢಗೊಳಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ತೋವು ರಾಗ ದ್ವೇಷಾತ್ಮಕ ಅನರ್ಥಕಾರಿ ದುರ್ಭಾವನೆಗಳು ಜಾಗೃತವಾಗದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಮಸ್ತ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ವಚನದಿಂದಲೂ, ದೇಹ ದಿಂದಲೂ ಪರಿಪಾಲನ ಮಾಡುವ ಅನುರೋಧ ಮಾಡು ಿಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ತ್ಯಾಗಮಾಡುವಂಥ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ತಾನು ಸ್ವತಃ ಮಾಡದಿರುವ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಗೈದರೆ ಮಾತ್ರ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂ ರಾದರೂ ಅದನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆ ಕುಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಮೋದನ ಮಾಡುವುದರ ಮುದ್ದವೂ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಕೃತ, ಕಾರಿತ ಮತ್ತು ಅನುಮೋದಿತ ಈ ಮೂರು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಒತ್ತಾಯ ಮಾಡು ಿಗಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಈ ನೈತಿಕ ಸದಾಚಾರದಿಂದ ಜೀವನವು ಶುದ್ಧ ಮತ್ತು ಸಮಾಜವು ಸುಸಂಸ್ಕೃತಗೊಳ್ಳುವಂತೆ ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡು ಿಗಿದೆ.

ಮೂರು ಗುಣವ್ರತಗಳು :-

ಈ ಐದು ಮೂಲ ವ್ರತಗಳಲ್ಲದೆ ಗೃಹಸ್ಥನಿಗಾಗಿ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ವ್ರತಗಳ ವಿಧಾನವನ್ನು ಸು' ಮಾಡು ಿಗಿದೆ. ಅವುಗಳಿಂದ ಅವನ ತೃಷ್ಟಿ ಹಾಗೂ ಸಂಚಯ ವೃತ್ತಿಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂದ್ರಿಯ ಲ ಖಸೆಗಳ ದಮನವಾಗುತ್ತದೆ. ದಾನ ಶೀಲತೆಯು ಜಾಗೃತವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ದಿೌಗಳಲ್ಲಿ ಗಮನಾಗಮನ, ಆಯಾತ - ನಿಯಾತಾದಿಗಳ ಸೀಮೆಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಿತಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೇನೇ ದಿಗ್ವ್ರತ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅಲ್ಪ ಕಾಲ ಮರ್ಯಾದೆ ಸಹಿತ ದಿಗ್ವ್ರತದಲ್ಲಿ ಸಮುದ್ರ, ನದಿ, ಪರ್ವತ, ಗುಡ್ಡ , ಗ್ರಾಮ ಮತ್ತು ದೂರಳತೆಗನುಸರಿಸಿ ಸೀಮೆಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಬೇಕು. ಇದು ದೇಶ' ವ್ರತವೆನಿಸುವದು. ಪಾಪಾತ್ಮಕ ಚಿಂತನ ಮತ್ತು ಉಪದಿೌ, ಹಾಗೂ ಎರಡನೆಯ ವರ ಅಸ್ತ - ಶಸ್ತ್ರ, ವಿಷ, ಬಂಧನ ಮೊಡು ಿದ ಇಂಥ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ದಾನ ಕೊಡುವುದು,

ಸ್ವತಃ ಉಪಯೋಗ ಮಾಡುವುದು ಇದನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಲಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅನರ್ಥದಂಡ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಇದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವುದು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಈ ಮೂರು ವ್ರತಗಳ ಅಭ್ಯಾಸದಿಂದ ಮೂಲ ವ್ರತಗಳ ಗುಣಗಳ ವೃದ್ಧಿಯು ಆಗುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದ ಇವುಗಳಿಗೆ ಗುಣವ್ರತಗಳೆಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ.

ನಾಲ್ಕು ಶಿಕ್ಷಾವ್ರತಗಳು :-

ಗ್ರಹಿಸುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನೂ ಹೇಳಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಸಮತಾಭಾವದ ಉಪವೇಶನವೇ ಸಾಮಾನ್ಯವು. ಯಾವುದರಲ್ಲಿ ಹಿಂಸಾದಿ ಸಮಸ್ತಪಾಪ ವೃತ್ತಿಗಳ ಶಮನವಿರುವುದೋ ಅದೇ ಮನದ ಸಾಮ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಸಮಸ್ತ ವ್ರತಗಳು ಒಂದೇ ಎಂದು ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನೇ ವಹುಷಿರನ ಪೂರ್ವದ ತೀರ್ಥಂಕರರೆಲ್ಲ ಒತ್ತಿ ಹೇಳಿದ ಬಗ್ಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಗಳು ಲಭಿಸುತ್ತವೆ. ಈ ಭಾವನೆಯ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಗ್ರಹಿಸುವುದು ಪ್ರತಿ ದಿನವೂ ಮುಂಜಾನೆ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಮತ್ತು ಸಾಯಂಕಾಲವೇ ಮೊಂಡಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತೀರ ಕಡಿಮೆಯೆಂದರೆ ಒಂದು ಸಲವಾದರೂ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಶಾಂತ ಮತ್ತು ಶುದ್ಧ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಾಂಸಾರಿಕ ಚಿಂತನದಿಂದ ನಿವೃತ್ತಗೊಳಿಸಿ, ಶುದ್ಧ ಧ್ಯಾನ ಅಥವಾ ಧರ್ಮ - ಚಿಂತನದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸುವ ಆದೇಶವನ್ನೀಯಲಾಗಿದೆ. ಇದಕ್ಕೇನೇ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಜೈನರು ಸಂಧ್ಯಾ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ತಿನ್ನುವುದು ಮತ್ತು ಮನೆ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ದೇವ - ವಂದನ ಪೂಜನ ಹಾಗೆಯೇ ಜಪ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರ - ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಮೊಂಡಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿಯೇ ದಿನವನ್ನು ಕಳೆಯುವುದು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹೋಪವಾಸ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುವುದು ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಗನುಸರಿಸಿ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಪಕ್ಷದ ಅಷ್ಟವಿ - ಚತುರ್ದಶಿ ತಿಥಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿಸಬೇಕು. ಇದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಹಸಿವು ನೀರಡಿಕೆಗಳ ವೇದನೆಯ ಮೆಲೆ ವಿಜಯವು ಲಭಿಸುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿದಿನದ ಉಪವೇಶನದಲ್ಲಿ ಷೀಷ ಪ್ರಕಾರದ ಕಾರ - ಸವಿರಸಗಳನ್ನೂ ಫಲ - ಅನ್ನಾದಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಹಾಗೆಯೇ ವಸ್ತ್ರ ಭೂಷಣ ಶಯನಾಸನ ಮತ್ತು ವಾಹನಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನೂ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದು ; ಅಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಭೋಗೋಪಭೋಗ ಪರಿಮಾಣ ವ್ರತವಾಗಿದೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮುನಿ ಮೊಂಡಾದ ಸಾಧು ಜನರಿಗೆ ಸತ್ಕಾರ ಪೂರ್ವಕ ಉಪವೇಶನದ ಔಷಧಾದಿ ದಾನವಿಯುವುದು ಅತಿಥಿಸಂವಿಧಾನ ವ್ರತವಾಗಿದೆ. ಇವು ನಾಲ್ಕು ಶಿಕ್ಷಾವ್ರತವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಗ್ರಹಿಸುವುದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಜೀವನದ ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಾಸಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ

ರೂಪದಿಂದ ಈ ಏಳು ವ್ರತಗಳನ್ನು ಸಪ್ತಶೀಲ ಅಥವಾ ಸಪ್ತ ಶಿಕ್ಷಾಪದಗಳೆಂದೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಇ ಸಮಸ್ತ ವ್ರತಗಳಿಂದ ಜೀವನದ ಪರಿಶೋಧನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಗೃಹ ಸ್ಥಾನ ಮರಣವನ್ನು ಧಾರ್ಮಿಕ ರೀತಿಯಿಂದ ಹೊಂದುವುದಕ್ಕೆ ಶಿಕ್ಷಣ ಕೊಡಬಹುದು.

ಶ್ಲೋಕನಾ :-

ವಹು ವಾನ್ ಸಂಕಟ, ದುರ್ಭಿಕ್ಷ, ಅಸಾಧ್ಯ ರೋಗ ಮತ್ತು ವೃದ್ಧತ್ವ ಈ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಕನಿಗೆ ಯಾವಾಗ ತಾನು ಈ ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ಉಳಿಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದೂ ತೋರುತ್ತದೆಯೋ, ಆಗ ಅವನು ಕಷ್ಟ - ಸಂಕಟಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಒದ್ದಾಡಿ ವ್ಯಾಕುಲತೆಯಿಂದ ಸಾಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಕ್ರಮದಿಂದ ತನ್ನ ಹಿತ ಪಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಒಂದು ವಿಧಗನುಸರಿಸಿ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದುವುದು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕ್ಲೇಶ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಕುಲತೆಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವವು. ಅವನು ಶಾಂತಭಾವದಿಂದ ತನ್ನ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಬೇಕು. ಅದು ಸಿರಿವಂತನೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಮನೆಯ ಸುಖದ ಸಾಧನವೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಬೆಂಕಿಹತ್ತಿದಾಗ ಸ್ವತಃ ಅದರೊಳಗಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿತಹೊರಗೆ ಬರುವುದೇ ತನ್ನ ಪುನಃಜನ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಇರಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೇನೇ ಶ್ಲೋಕನಾ ಅಥವಾ ಸಮಾಧಿಮರಣ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇದನ್ನು ಆತ್ಮಘಾತವೆಂದು ತಿಳಿಯಕೂಡದು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಆತ್ಮಘಾತವು ತೀವ್ರ ರಾಘವೇಷ ವೃತ್ತಿಯ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿದೆ. ಅದು ಶಸ್ತ್ರ ಇಲ್ಲವೆ ವಿಷಪ್ರಯೋಗ ಮೊದಲಾದ ಘಾತಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಶ್ಲೋಕನಾದಲ್ಲಿ ಇವುಗಳ ಸರ್ವಥಾ ಅಭಾವವಿದೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇದು ಒಂದು ಯೋಜನೆಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ ಶಾಂತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮರಣವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಾಗಿದೆ. ಇದೊಂದು ಜೀವನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸಂಯೋಜನೆಯ ಅಂಗವಾಗಿದೆ.

ಶ್ರಾವಕರಹನ್ನೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಗಳು :-

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಗೃಹ ಸ್ಥಾನ ಧರ್ಮದ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಟ್ಟು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಎಲ್ಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಾಲನ ಮಾಡುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ, ಅನುಕೂಲತೆ ಹಾಗೂ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಶಾರೀರಿಕ ಮತ್ತು ಮಾನಸಿಕ ವೃತ್ತಿಗಳಿಗೆ ಅನುಸರಿಸಿ, ಶ್ರಾವಕ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆಯ ನೂರುಗಳನ್ನು ರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳಿಗೆ ಶ್ರಾವಕರಹನ್ನೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಗಳೆಂದು ಹೇಳುವರು. ಗೃಹ ಸ್ಥಾನ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರತಿಮೆಯು ಅವನ ಸಮ್ಯಗ್ದೃಷ್ಟಿಯು (ಧರ್ಮ)

ಪ್ರಾಪ್ತಿಯೊಡನೆಯೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಈ ಮೊದಲೇ ಮಾಡುವುದು. ಈ ಪ್ರಥಮ ಪತಿಮಾಭಾರಿ ಶ್ರಾವಕನು ಯಾವ ವೃತ್ತವನ್ನೂ ಸಹ ' ಖಿವತ್ ಪಾಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಚಾಂಡಾಲ ಕರ್ಮಗೈಯುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆತ್ಮ ಮತ್ತು ಪರ ಇವುಗಳ ಸತ್ತೆಯನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಶುದ್ಧವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವುದು. ಅವನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆ ಪುರುಷರು ನರಕಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುವುದು ತಪ್ಪುತ್ತದೆ. ಚಕ್ರಗಳನ್ನು ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ವಶವಾಗಿ ಅವನು ಅಹಿಂಸಾದಿ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಯಾವಾಗ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಸುಧಾರಿಸಿತೋ ಆಗ ಅವನು ಭವ್ಯನೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಅವನು ಇಂದಿಲ್ಲ ನಾಳೆ ಚಾರಿತ್ರ - ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಮೋಕ್ಷದ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗದೆ ಹೋರತಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ.

ಶ್ರಾವಕನ ಎರಡನೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಯು ಅವನು ಅಹಿಂಸಾದಿ ಪೂರ್ವೋಕ್ತ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಖಿಪೂರ್ವಕ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಐದು ಅಣುವ್ರತ ಮತ್ತು ಏಳು ಶಿಕ್ಷಾಪದಗಳನ್ನು ನಿರತಿಚಾರ ಪಾಲನ ಮಾಡುವ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಮೂರನೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಯು ಸಾಮಾಯಿಕವೆಂದಿದೆ. ಸಾಮಾಯಿಕದ ಅಭ್ಯಾಸವು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಶಿಕ್ಷಾವ್ರತ ಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಎರಡನೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಮೂರನೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವನು ಕ್ರೋಧಾದಿ ಕಷಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ಮಿಸುವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯು ಸಾಮಾಯಿಕವೆಂದು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಸಂಸಾರಿಕ ಉತ್ತೇಜನಗಳಿಂದ ಅವನ ಶಾಂತಿಯು ಭಂಗವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಅವನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೆಲವೊಂದು ಕಾಲ ಆತ್ಮಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನಿರಾಕುಲತಾಪೂರ್ವಕ ತೊಡಗಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುತ್ತಾನೆ.

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪ್ರೋಷಧೋಪವಾಸ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಆ ಉಪವಾಸ ಖಿಯನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಾಲನ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇದರ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಅವನು ಎರಡನೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿರುತ್ತಾನಷ್ಟೆ. ಇದರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸಹ ' ಮೇಲೆ ' ವರ್ಣಿಸಿಯೇ ಇದೆ. ಐದನೆಯ ಸಚಿತ್ತತ್ಯಾಗ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಾವಕನು ತನ್ನ ಸ್ಥಾವರ ಜೀವಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಹಿಂಸಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತೀವ್ರ ರೂಪದಿಂದ ನಿಯಂತ್ರಣಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ಹಸಿರು ಪುಟ್ಟಿ, ಫಲ, ಕಂದ ಮೂಲ ಹಾಗೂ ಅಪ್ರಾಶುಕ ಅರ್ಥಾತ್ ಕಾಯಿಸಿ ಆರಿಸದೆ ಇದ್ದ ನೀರನ್ನು ಹೂವರದಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಆರನೆಯ

ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ರಾತ್ರಿ ಭೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕೀಟ ಪತಂಗಾದಿ ಕ್ಷುದ್ರ ಜಂತುಗಳಿಂದ ಹೊರವು ದೀಪಿತವಾಗಿ ಹೋಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಏಳನೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಾವಕನು ಪೂರ್ಣ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆಯೂ ಕಾಮ - ಕ್ರೀಡೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅವನು ರಾಗಾತ್ಮಕ ಕಥೆಗಳನ್ನೂ ಓದುವುದನ್ನೂ ಕೇಳುವುದನ್ನೂ ಸಹ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತನ್ನು ಕೂಡ ಆಡುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂಟನೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಯು ಆರಂಭ - ತ್ಯಾಗ ಎಂಬುದಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಗೃಹ ಸ್ಥನ ಆಸಕ್ತಿಯು ತೀರ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನು ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ರುಚಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರಹೋಣೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರತ್ಯಾದಿಗಳ ಮೆಲೆ ಹೋರಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ.

ಒಂಭತ್ತನೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಯು ಪರಿಗ್ರಹ - ತ್ಯಾಗ ಎಂದಿದೆ. ಶ್ರಾವಕನು ಅಣು ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಗ್ರಹ - ಪರಿಮಾಣದ ಅಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಅವನು ಈ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಬರುವವರೆಗೆ ತುಂಬ ಉತ್ಕರ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಈಗ ಗೃಹ ಸ್ಥನು ತನ್ನ ಮನೆ - ಮಾರು ಮತ್ತು ಸಿರಿ - ಸಂಪತ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮೊಹವನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗ ಅವನು ಅವೆಲ್ಲವನ್ನು ತನ್ನ ಪುತ್ರನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ತನಗಾಗಿ ಅನ್ನ - ವಸ್ತ್ರಗಳ ಪರಿಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಹತ್ತನೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಖಿನ್ನತೆಯು ಇನ್ನೊಂದು ಹಂತವನ್ನು ಮೆಲೆರೇರುತ್ತದೆ. ಈಗ ಅವನು ಮಕ್ಕಳಾದಿಗಳಿಗೆ ಅವರ ವ್ಯಾಪಾರದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅನುಮತಿ ಕೊಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಯು ಉದ್ದಿಷ್ಟ - ತ್ಯಾಗ ಎಂಬುದಾಗಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರಾವಕ ಧರ್ಮವು ತನ್ನ ಚರಮ ಸೀಮೆಯನ್ನು ತಲುಪಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಒಂದು 'ಕ್ಷುಲ್ಲಕ' ಮತ್ತು ಎರಡನೆಯದು 'ಐಲಕ' ಎಂಬ ಎರಡು ಒಳ ಭೇದಗಳು ಇವೆ. ಮೊದಲ ಪ್ರಕಾರದ ಉದ್ದಿಷ್ಟ ತ್ಯಾಗಿಯು ಒಂದು ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ ; ಕತ್ತಿ - ಕತ್ತರಿಗಲಿಂದ ತನ್ನ ತೋಗೊಡಲುಗಳನ್ನು ತೆಗೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ; ಹಾಗೂ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಕಾರದ ಉದ್ದಿಷ್ಟ - ತ್ಯಾಗಿಯು ವಸ್ತ್ರದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಕೋಪಿನವೊಂದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಧಾರಣ ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಸ್ವತಃ ಕೆಲವು ಲೋಚ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಪಿಂಞ - ಕಮಂಡಲುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಊಟವನ್ನು ಕೇವಲ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕೊಂಡು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ತಾಟು - ಬಟ್ಟಲುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಉದ್ದಿಷ್ಟ - ತ್ಯಾಗ

ಪ್ರತಿಮೆಯು ಸಾರ್ಥಕ ಲಕ್ಷಣವು ಶ್ರಾವಕನು ತನಗಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅನ್ನ ದ ಊಟವನ್ನು ಮಾಡಕೂಡದೆಂಬುದೇ ಆಗಿದೆ. ಈಗ ಅವನು ಭಿಕ್ಷಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರ ಮಾಡಿರುತ್ತಾನೆ.

ಈ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಿಂದ ಒಂದು ಮಾತು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. ಯಾವ ವ್ರತಗಳ ಸಮಾಪ್ತಿ'ವು ಹೆನ್ನೆ ಲಡು ವ್ರತಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದೆಯೋ ; ಯಾವ ವ್ರತಗಳ ಪಾಲನ ವಿಧಾನವು ಎರಡನೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರುತ್ತದೆಯೋ ; ಅದೇ ಉಳಿದ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪುನರವೃತ್ತಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಷ್ಟೇ : ಯಾವ ಯಾವ ವ್ರತಗಳ ವಿಧಾನವನ್ನು ಯಾವ ಯಾವ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡು ವಾಗಿದೆಯೋ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಅದು ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಅದರ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗು ಿಂದು ತೀರ ಕೆಳಗಿನ ಪ್ರತಿಮೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸು ವಾಗುತ್ತದೆ. ವ್ಯಾಹಾರದಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಯಿಂ ಡು ಿ ರಾತ್ರಿ - ಭೋಜನ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹೇಳು ವಾಗಿದೆ. ಅದರ ಪ್ರತಿಮಾನುಸಾರ ವಿಧಾನವು ಅರನೆಯ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಈ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಗುರುಜನರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಇದೇ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆ ಮೇಲೆ ಈ ವ್ರತದ ಉಲ್ಲಂಘನ ಮಾಡುವುದು ಚಹು ದೊಡ್ಡ ತಪ್ಪು ಎಂದು ತಿಳಿಯುವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯಿಂದ ತಿಳಿಸಿಕೊಡಬಹುದಾಗಿದೆ. ಮೊದಲನೆಯ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುವಂಥ ವಿಶ್ವಾಸ್ತಿಯಿಗೆ ತಕ್ಕ ಒಂದು ಪಠ್ಯ - ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿರುತ್ತದೆ ; ಆದರೆ ಯಥೋಚಿತ ಜ್ಞಾನವಾಗದೆ ಹೊರತಾಗಿ ಎರಡನೆಯ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಂದನೆಯ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾಗಲೂ ಎರಡನೆಯ ವರ್ಗದ ಪುಸ್ತಕ ಓದುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ನಿಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲ ; ಅದು ವರ್ಜ್ಯವೇನಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಂದು ವಿಧದಲ್ಲಿ ಅಪೇಕ್ಷಣೀಯವೇ ಆಗಿದೆ. ಅಂದರೂ ಅದು ಪ್ರಥಮ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅವನ ಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನದ ಪರಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ವಿಷಯವೂ ಆಗುವುದು. ಇದೇ ಪ್ರಕಾರ ವ್ರತಗಳ ಸಾಧನೆಯು ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಮೊದಲನೆಯ ಅಥವಾ ಎರಡನೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಯಿಂ ಡು ಿ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಬಿಡುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ವಿಧಿವತ್ ಪೂರ್ಣ ಪರಿಪಾಲನ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಮುಂದಿನ ಪ್ರತಿಮೆಗಳಲ್ಲಿ ವಿಧಿಸು ವಾಗಿದೆ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಜೈನ ಅನೇಕಾಂತ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿದೆ.

ಮುನಿಧರ್ಮ :-

ಮೆಲಿ ಹೇಳಿದ ಶ್ರಾವಕನ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ಹನ್ನೊಂದನೆಯ ಪ್ರತಿಮೆಯ ತರುವಾಯ ಮುನಿಧರ್ಮವು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲನೆಯ ಪರಿಗ್ರಹವನ್ನು ಪೂರ್ಣರೂಪದಿಂದ ತ್ಯಜಿಸಿ ನಗ್ನ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಹಿಂಸಾದಿ ಐದು ವ್ರತಗಳನ್ನು ವಹಿಸುವಂತೆ ರೂಪದಿಂದ ಪಾಲಿಸುವ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮುನಿಗಳು ಅಡ್ಡಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಷೋಷ ಸಾವಧಾನತೆಯನ್ನು ವಹಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಐದು ಮೊಳ ನೆಲವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ನಡೆಯಬೇಕು. ಅಂಧಕಾರದಲ್ಲಿಯೂ ನಡೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಇದರ ಹೆಸರೇ ಈರ್ಯಾ ಸಮಿತಿಯು ನಿಂದೆ ಖಿಂಸತನ, ಹಾಸ್ಯ, ಕಟು ಮೊಡುಾದ ದೂಷಿತ ಭಾಷೆಯನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ಮುನಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಂಯತ, ತೂಕದ, ಸತ್ಯ, ಪ್ರಿಯ ಮತ್ತು ಕೃಷಾಕಾರಿಯಾದ ವಾಣೀಯನೇ ಪ್ರಯೋಗಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಇದು ಮುನಿಗಳ ಭಾಷಾಸಮಿತಿಯಾಗಿದೆ. ಭಿಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕೇವಲ ಶುದ್ಧ ನಿರಾವಿಷ ಊರವನ್ನು ಸುಖೋಭಭಾವದಿಂದ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವದು ಮುನಿಯ ಏಷಣಾ ಸಮಿತಿಯಾಗಿದೆ. ಕೆಲವೊಂದು ವಸ್ತುಗಳ ನಿರ್ಗಂಧ ಮುನಿಯು ತನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಅವು ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ಚಾರಿತ್ರದ ಪರಿಪಾಲನ - ನಿವಿತ್ತವೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಜ್ಞಾನಾರ್ಜನೆಗಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರ, ಜೀವ, ರಕ್ಷಾ - ನಿವಿತ್ತ ಪಿಚ್ಚಿಕಾಹಾಗೂ ಶೌಚಕ್ಕೆಂದು ಕಮಂಡಲು ಇರಬಾರದು. ಇವುಗಳನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಜ್ಞಾನೋಪಧಿ ಸಂಯಮೋಪಧಿ ಮತ್ತು ಶೌಚೋಪಧಿ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಇಡುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿಯೂ ಜೀವರಕ್ಷಣೆಯಾಗಬೇಕು ಸಾವಧಾನತೆಯನ್ನು ವಹಿಸಲಿಕ್ಕೆಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೇನೇ ಆದಾನ - ನಿಕ್ಷೇಪ ಸಮಿತಿ ಎನ್ನುವರು. ಮಲ-ಮೂತ್ರಾದಿಗಳ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಕೆಲವೊಂದು ಅಂತರದ ಮೆಲಿ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಒಣನೆಲದ ಮೆಲಿ ಜೀವ - ಜಂತುಗಳಿ ಇಲ್ಲದಂಥ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬೇಕು. ಅದರಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಯಾವ ಆಪತ್ತಿಯೂ ಉಂಟಾಗಬಾರದು. ಇದು ಮುನಿಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಪನ ಸಮಿತಿಯಾಗಿದೆ.

ಚಕ್ಷುವೇ ಮೊಡುಾದ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದು, ಅವು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಲೋಲುಪತೆಯಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತವಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಇವು ಮುನಿಗಳ ಐದು ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹ ಎನಿಸುತ್ತವೆ. ಜೀವ ಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ, ವಿತ್ತ - ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಿ, ಲಭಾ - ಲಭಗಳಲ್ಲಿ ರೋಷ - ತೊಷಾಭಾವಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ, ಸಮತಾಭಾವವನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು. ತೀರ್ಥಂಕರರ ಗುಣಕೀರ್ತನರೂಪ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು. ಊರ್ಣತ ಮತ್ತು ಸಿದ್ಧರ ಪ್ರತಿಮೆಗಳನೂ ಆಚಾರ್ಯಾದಿಗಳನ್ನೂ ಮನ - ವಚನ - ಕಾಯಗಳಿಂದ ಪ್ರಣಾಮಮಾಡುವುದು ವಂದನಾ ಎನಿಸುವುದು.

ನಿಯಮಿತ ರೂಪದಿಂದ ಆತ್ಮ - ಶೋಧನ - ನಿವಿತ್ತ ತನ್ನ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ನಿಂದಾ - ಗಹರ್ಷರೂಪ ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಮಾಡುವುದು. ಸಮಸ್ತ ಅಯೋಗ್ಯ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಪರಿವರ್ಜಿಸುವುದು ; ಅರ್ಥಾತ್ ಅನುಚಿತ ಹಸರನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸದಿರುವುದು, ಅನುಚಿತ ಸ್ಥಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡದಿರುವುದು, ಅನುಚಿತ ದ್ರವ್ಯ, ಕ್ಷೇತ್ರ, ಕಾಲ ಭಾವಗಳ ಪರಿತ್ಯಾಗ ರೂಪ ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಗ್ರಿಯುವುದು. ಹಾಗೆಯೇ ತನ್ನ ಶರೀರದ ಮೇಲಿನ ಮಮತ್ವವನ್ನೂ ಸಹ ' ಬಿಡುವುದು ವಿಸರ್ಗಭಾವವಾಗಿದೆ. ಇವು ಆರು ಮುನಿಗಳ ಆವಶ್ಯಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಾಗಿವೆ ಕಾಲ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಕೈಗಳಿಂದ ಕೇಶಲೋಚ, ಅಚೀಲಕವೃತ್ತಿ, ಸ್ನಾನ - ತ್ಯಾಗ, ದಂತ - ಧಾವನ - ತ್ಯಾಗ ; ಕ್ಷಿತಿ'ಯನ, ಸ್ಥಿತಿಭೋಜನ ಅರ್ಥಾತ್ ಎದ್ದುನಿಂತು ಹಾಗೂ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಒಮ್ಮೇ ಮಾತ್ರ ಭೋಜನ ಮಾಡುವುದು ಇವು ಮುನಿಯ ಅನ್ಯ ಏಳು ಷೋಷ ಸಾಧನೆಗಳಾಗಿವೆ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮುನಿಗಳ ಒಟ್ಟು ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಮೂಲಗುಣಗಳನ್ನು ನಿಯತಗೊಳಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಪರೀಕ್ಷಾ ಗಳು :-

ಮೇಲಿನ ನಿಯಮಗಳಿಂದ ಒಂದು ಸಂಗತಿಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಸಾಧುಗಳ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನೆಯು ಸಮತ್ವವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಭಾಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಯೋಗದ ಮುಖ್ಯ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಹೇಳಿದೆ . (ಸಮತ್ವಂ ಯೋಗ ಉಚ್ಯತೆ) ಈ ಸಮತಾಭಾವವನ್ನು ಭಗ್ನ ಗೊಳಿಸುವಂಥ ಅನೇಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳ ಕೂಡ ಮುನಿಗಳು ಹೋರಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅವೇ ಸ್ಥಿತಿಗಳು ಮುನಿಯ ಸಮತ್ವವನ್ನು ಷೋಷ ಸ್ಥಲಗಳಾಗಿವೆ. ಇಂಥ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗಂತೂ ಅಗಣಿತವಾಗಿವೆ. ಆದರೆ ಅವುಗಳೊಳಗಿನ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡನ್ನು ಷೋಷ ರೂಪದಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿದೆ. ಸನ್ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಚ್ಯುತಗೊಳ್ಳದಂತೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕ್ಲಿಪ್ತಗಳ ಮೇಲೆ ಷಿಯ ಸಂಪಾದಿಸುವ ಆದೇಶವನ್ನು ಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಸಾಧುವು ತನ್ನ ಹತ್ತರ ತಿನ್ನುಣ್ಣವು ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವತಃ ಬೇಯಿಸಿ ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಭೀಕ್ಷಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಿ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ; ಅದೂ ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಲ ಮಾತ್ರ ಅವನಿಗೆ ಕಾಲಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಇಲ್ಲವೆ ಅನೇಕ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಉಪವಾಸವನ್ನೂ ಸಹ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ನಡು - ನಡುವೆ ಅವನನ್ನು ಹಸಿವು - ನೀರಡಿಕೆಗಳು ಕಾಡಬಹುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕ್ಷುಧಾ ೧) ಮತ್ತು ತೃಷ್ಣಾ ೨) ಈ ಪರೀಕ್ಷಾ ಗಳನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿಯೇ ಗೆಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಮೈಮೇಲೆ ಬಟ್ಟೆಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಶೀತ ೩) ಉಷ್ಣ ೪) ಗುಂಗಾಡುಗಳ ಕಾಟಕಡಿತ ೫) ಮತ್ತು ನಗ್ನತೆ ೬) ಯ ಕ್ಲಿಪ್ತವಾಗುವುದು

ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ಅವರು ಶಾಂತಿಪೂರ್ವಕ ಸಹ ನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಇರುವುದು, ಹಸಿವು - ನೀರಡಿಕಾದಿಗಳ ಬಾಧೆಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು, ಅಲ್ಲದೆ ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳ ಅಭಾವದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮುನಿ ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಅರುಚಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಸಂಭವವೂ ಇದೆ. ಈ ಆರತಿ ೭) ಪರೀಷಹವನ್ನೂ ಸಹ ಅವರು ಗೆಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಆಗ ಈಗ ಮತ್ತು ಪೀಷವಾಗಿ ಭಿಕ್ಷೆಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಗರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಗೃಹ ಸ್ಥರ ಮನೆಗೂ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸುಂದರ ಹಾಗೂ ತರುಣ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಅವರ ಹಾವಭಾವ - ವಿಷಯಗಳೂ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳುವುದು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಂಚಲತೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದು ಶಕ್ಯವಿದೆ. ಇದನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಸ್ತ್ರೀ - ಪರೀಷಹ ೮) ಜಯವೆನ್ನುವರು. ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಮಳೆಗಾಲ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಉಳಿದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ದಿನ ನಿಲ್ಲದೆ ದೇಶ ಪರಿಭ್ರಮಣ ಮಾಡುತ್ತ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ನಿರಂತರ ಪ್ರವಾಸದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒದಗುವ ಅನೇಕ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸಹ ನ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೇ ಮುನಿಯಚಾರ್ಯಾ ೯) ಪರೀಷಹ ದಾಗಿದೆ, ವಾಸಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮುನಿಗಳಿಗಾಗಿ ಸ್ಮಶಾನ, ವನ, ಹಳು ಮನೆ, ಪರ್ವತ ಗಹಗಳಾದಿ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಖರೀದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಥದಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ನಾನಾ ಪ್ರಕಾರದ ಕಷ್ಟಗಳೂ ಸಿಹ - ವ್ಯಾಘ್ರಾದಿ ಹಿಂಸ್ರ ಪಶುಗಳಿಂದ ಆಕ್ರಮಣವೂ ಆಗುತ್ತವೆ. ಅವನೇ ಲ್ಲ ಸಹಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಇದೇ ಸಾಧುಗಳ ನಿಷದ್ಯಾ ೧೦) ಪರೀಷಹ ವಿಜಯವಾಗಿದೆ. ಮುನಿಗೆ ತೀರ ಅಲ್ಪ ಕಾಲ ಮಲಗುವುದಕ್ಕೆಂದು ಹುರುಬುರಕ ನೆಲ, ಕಲ್ಲು ಮೊಡು ಪದವುಗಳು ಲಭಿಸಿಯಾವು. ಇದರ ಕ್ಲೇಶವನ್ನು ಸಹ ನ ಮಾಡುವುದು ಶಯ್ಯಾ ೧೧) ಪರೀಷಹ ಜಯವಾಗಿದೆ. ಖೋಧೀ ಜನರು ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಕೆಟ್ಟ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಬಹುದು. ಇದನ್ನು ಸಹಿಸುವುದು ಆಕ್ರೋಶ ಪರೀಷಹ ೧೨) ಜಯವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕೆಲವರು ಇದಕ್ಕೂ ಮುಂದರಿದು ಬಡಿ ಹೋಡಿ ಮಾಡುವರು. ಇದನ್ನು ಸಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ವಧ ೧೩) ಪರೀಷಹ ಜಯವೆನ್ನುವರು. ಮುನಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ಊರ, ವಸತಿ, ಔಷಧ ಮೊಡು ಪದವುಗಳಿಗೆ ಗೃಹಸ್ಥರ ಹತ್ತಿರ ಯಾಚನೆಯನ್ನು ಸಹ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ತನ್ನಲ್ಲಿ ದೀನತೆಯ ಭಾವವು ಉಂಟಾಗಕೂಡದು. ಹೀಗೆ ವರ್ತಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಯಾಚನಾ ೧೪) ಪರೀಷಹ ಜಯವೆನ್ನುವರು. ಆಗ ಬೇಡಿದ ವಸ್ತುವು ದೊರೆಯದೆ ಇದ್ದರೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಕೂಡದು. ಹಾಗೆ ದೊರೆಯದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ತಪಸ್ಸಿನ ವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಲಭವೇ ಆಯಿತು ; ಹೀಗೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಇರುವುದೇ ಅಭಿಮಾನಿಯ ೧೫) ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಶರೀರವು ರೋಗ

ವ್ಯಾಧಿ ಮತ್ತು ಪೀಡೆಗಳಿಗೆ ಷಾ'ವಾಗಿರುವಾಗ ಆ ನೋವನ್ನು ಶಾಂತಿಪೂರ್ವಕ ಸಹಿಸುವುದಕ್ಕೆ ರೋಗ ಷಿಯ
 ೧೬) ಪರೀಷಾ' ಎಂದು ಹ'ಸಿದೆ. ಚರ್ಯಾ, ಶ'ಯ್ಯಾ ಮತ್ತು ನಿಷದ್ಯಾದಿಗಳ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹ'ಲ್ಲು,
 ಮುಳ್ಳುಗಳು, ಚುಚ್ಚುವುದರಿಂದ ಕಷ್ಟವು ಒದಗುತ್ತದೆ. ಇದನ್ನು ಸಹನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ತ್ಯಣ ಸ್ಪರ್ಶ ೧೭)
 ಷಿಯವೆನ್ನಲಾಗುವದು. ಸಾಧುಗಳು ತಮ್ಮ ಶ'ರೀರದ ಮೊಹ'ವನ್ನು ಬಿಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ನಾನ
 ಮಾಡದಿರುವುದು, ಹ'ಲ್ಲು ಮೊಡು'ದ ಅಂಗ ಪ್ರತ್ಯಂಗ ಗಳನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಮಾಡದಿರುವುದು, ಶ'ರೀರಕ್ಕೆ ಅನ್ಯ
 ಇನ್ನಾವುದೇ ಪ್ರಕಾರದ ಸಂಸ್ಕಾರವನ್ನು ಮಾಡದಿರುವುದು, ಇವುಗಳಿಂದ ಮಲಿನತೆಯು ಉತ್ಪನ್ನ ವಾಗುತ್ತದೆ.
 ಇದರಿಂದ ಹ'ಸಿಗೆ ಮತ್ತು ದುಃಖದ ಭಾವಗಳು ಉತ್ಪನ್ನ ವಾಗದಂತೆ ಇರುವುದಕ್ಕೆ ಮಲ ಪರೀಷಾ' ಷಿಯ
 ೧೮) ಎಂದು ಹ'ಳು ಿಗುತ್ತದೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ತಿಷ ಸತ್ಕಾರ - ಪುರಸ್ಕಾರ ದೊರೆಯುವುದರಿಂದ
 ಹರ್ಷ ಮತ್ತು ದೊರೆಯದೆ ಇರುವುದರಿಂದ ರೋಷ ಹ'ಗೂ ಖೇದ ಭಾವಗಳು ಉತ್ಪನ್ನ ವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೆ
 ಮುನಿಗಳು ಈ ಎರಡು ಅವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಒಯ್ಯು ಸಂತಸಗಳ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಷಿಕಲಿತವಾಗಕೂಡದು. ಇದು
 ಅವರ ಸತ್ಕಾರ - ಪುರಸ್ಕಾರ ೧೯) ಷಿಯವಾಗಿದೆ. ತಿಷ ಜ್ಞಾನವೂ ಮದವೂ ಉತ್ಪನ್ನ ವಾಗುವುದೂ
 ಚ'ಳ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿದೆ. ಸಾಧುವು ಈ ಮದದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿರಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಇದು ಅವನ ಪ್ರಜ್ಞಾಷಿಯ
 ೨೦) ವೇನಿಸುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ಜ್ಞಾನವು ಲಭಿಸದೆ ಇದ್ದಾಗಲೂ ಉದ್ವಿಗ್ನ ವಾಗಕೂಡದು. ಇದು ಅವನ
 ಅಜ್ಞಾನ ಷಿಯ ೨೧) ವಾಗಿದೆ. ಚ'ಕಾಲ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೂಡ ಅವಧಿ ಇಲ್ಲವೆ
 ಮನಃಪರ್ಯಯ ಜ್ಞಾನಾದಿಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಋದ್ಧಿ - ಸಿದ್ಧಿಗಳು ಉಪಲಬ್ಧವಾಗದೆ ಇದ್ದರೆ ಮುನಿಯ
 ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಷಿಕಲಿತಗೊಳ್ಳುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧಿಗಳು ಲಭಿಸುವಂಥವೋ ಅಥವಾ ಇಲ್ಲವೋ
 ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಋಷಿ, ಮುನಿ, ತಿರ್ಥಂಕರಾದಿಗಳು ಆಗರುವರೋ ಇಲ್ಲವೋ, ಈ ಎಲ್ಲ ತಪಸ್ಸು
 ನಿರರ್ಥಕವೇ ಇದೆ, ಹೀಗೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಉತ್ಪನ್ನ ವಾಗದಂತೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಆಡು'ನ ಷಿಯ ೨೨)
 ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಇಪ್ಪತ್ತೇರಡು ಪರೀಷಾ' - ಜಯಗಳು ಮುನಿಗಳ ತಿಷ ಸಾಧನೆಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳಿಂದ
 ಅವನು ತನ್ನ ನ್ನ ಪೂರ್ಣ ಇಂದ್ರಿಯ ಷಿಯ ಮತ್ತು ಯೋಗಿಯನ್ನಾಗಿ ರೂಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಡು' ಧರ್ಮ :-

ಮೆಲ 'ಹ'ಳಿದ ಇಪ್ಪತ್ತೇರಡು ಪರೀಷಾ'ಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹ'ಯ್ಯಾಡಿಸಿ ಷಿಕಲಿತಗೊಳಿಸಿ, ರಾಗ,
 ದ್ವೇಷರೂಪ ದುರ್ಭಾವಗಳಿಂದ ದೂಷಿತಗೊಳಿಸುವಂಥ ಯಾವ ಮಾನಸಿಕ ಅವಸ್ಥೆಗಳು ಇರುವವೋ

ಅವುಗಳನ್ನು ಉಪಶಮನಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೆಂದು ಡಾ' ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಹಠ್ ಠಡು ಅನುಪ್ರೇಕ್ಷೆಗಳನ್ನು [ಭಾವನೆಗಳು] ವಿಧಿಸು ವುದೆ. ಧರ್ಮಗಳ ಮುಖಾಂತರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಷಾಯಗಳಿಂದ ಗೆಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ ಅದರ ಮೋಧೀ ಗುಣಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಸುವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಅನುಪ್ರೇಕ್ಷೆಗಳಿಂದ ತತ್ತ್ವಚಿಂತನದ ಮೂಲಕ ಸಾಂಸಾರಿಕ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅನಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಗೊಳಿಸಿ ವೈರಾಗ್ಯವನ್ನು ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವಾಗುತ್ತದೆ. ಡಾ' ಧರ್ಮಗಳು ಹೀಗಿವೆ :- ಉತ್ತಮ ಕ್ಷಮಾ, ಮಾದರ್ಶನ, ಅರ್ಜುನ, ಶೌಚ, ಸತ್ಯ, ಸಂಯಮ, ತಪ, ತ್ಯಾಗ, ಆಕಿಂಚನ್ಯ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯೆ ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ತರಿಸುವಂಥ ಬೈಗಳು - ನಿಂದೆ, ಹಠಿಡೆತ, ಅಪಮಾನ, ಮೊಡು ವದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಲುಷಿತವಾಗದಂತೆ ಇರುವುದು ಕ್ಷಮಾ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ. ೧) ಕುಲ, ಜಾತಿ; ರೂಪ, ಜ್ಞಾನ, ತಪ, ವೈಭವ, ಪ್ರಭುತ್ವ ಹಾಗೂ ಶೀಲ ಮೊದಲ ಪದ್ಧತಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನಪಡುವುದು ಮದವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾನ ಕಷಾಯವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಮೃದುತ್ವ, ಭಾವವನ್ನಿಡುವುದು ಮಾರ್ದವ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ. ೨) ಮನದಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವುದು, ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದನ್ನು ಹೇಳುವುದು ಮತ್ತು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಇದು ಕುಟಿಲತೆ ಇಲ್ಲವೆ ಮಾರ್ಯಾಚಾರ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಮಾರ್ಯಾ ಕಷಾಯವನ್ನು ಗೆದ್ದು, ಮನ - ವಚನ - ಕಾಯಗಳ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ಏಕರೂಪತೆಯನ್ನು [ಋಜುತ್ವ] ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅರ್ಜವ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ. ೩) ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮಲಿನಗೊಳಿಸುವಂಥ ಎಷ್ಟು ದುರ್ಭಾವನೆಗಳು ಇವೆಯೋ ಅವುಗಳಲ್ಲಿಲ ಶೋಭವು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಪ್ರಬಲ ಅನಿಷ್ಟಕಾರಿಯಾಗಿದೆ. ಈಲ ಶೋಭ ಕಷಾಯವನ್ನು ಗೆದ್ದು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸುವುದು ಶೌಚಧರ್ಮವಾಗಿದೆ. ೪) ಅಸತ್ಯ ವಚನದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತಡೆದು ಯಾವಾಗಲೂ ಯಥಾರ್ಥ ಹಿತ - ವಿತ - ಪ್ರಿಯ ವಚನ ಮಾತನಾಡುವುದು ಸತ್ಯ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ. ೫) ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ವಿಷಯದ ಕಡೆಗೆ ಇರುವ ಮನಸ್ಸಿನ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತಡೆದು, ಅದನ್ನು ಸತ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹಿಕ್ಕುವುದು ಸಂಯಮ ಧರ್ಮವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ೬) ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಕಷಾಯಗಳನ್ನೂ ನಿಗ್ರಹ ಗೊಳಿಸಿ, ಮುಂದೆ ಹೇಳಲಿರುವ ಹಠ್ ಠಡು ವಿಧ ತಪಗಳಲ್ಲಿ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸುವುದು ತಪ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ. ೭) ಯಾವ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನಿಡದೆಯೂ ಸ್ವಾರ್ಥ ಭಾವನೆ ಇಲ್ಲದೆಯೋ ಅನ್ಯರ ಹಿತಹಾಗೂ ಕುಸ್ಥಾನಗಳಿಗಾಗಿ ವಿಯ್ಯಾ ಮೊಡು ಪದ್ಧತಿಗಳ ದಾನ ನೀಡುವುದು ತ್ಯಾಗ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ. ೮) ಮನೆ - ಮಂದಿರ , ಧನ - ದ್ರವ್ಯ, ಬಂಧು - ಬಾಂಧವ, ಶತ್ರು - ವಿತ್ರ ಇವರೆಲ್ಲರ ಮಮತ್ವವನ್ನು ಬಿಡುವುದು ; ಇವು ನನ್ನ ಪಲ್ಲ ಶರೀರವೂ ಸು' ನನ್ನ ಕೂಡ ಸಹಾ

ನಿಲ್ಲುವಂಥದಲ್ಲ. ಇಂಥ ಅನಾಸಕ್ತಿ ಭಾವವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನಗೊಳಿಸುವುದು ಅಕಿಂಚನ ಧರ್ಮವಾಗಿದೆ. ೯) ಹಾಗೆಯೇ ರಾಗೋತ್ಪಾದಕ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಾಮವೇದನೆಯಿಂದ ಋಷಿಲಿತಾವಾಗಗೊಡದಿರುವುದು, ಅದನ್ನು ಆತ್ಮ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತೊಡಗಿಸುವುದು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾ ಧರ್ಮವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ೧೦.

ಈ ಡು' ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಾಲ್ಕು ಕಷಾಯಗಳೂ ಹಾಗೂ ಅಣುವೃತ್ತ ಮತ್ತು ವಹಾವೃತ್ತಗಳಿಂದ ನಿರ್ಧಾರಗೊಂಡ ಐದು ಪಾಪಗಳ ಅಭಾವವೂ ಸಮಾವೇಷವಾಗುತ್ತವೆ. ಧರ್ಮಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಶಿಷ್ಯವಾಗಿ ಹೀಗಿದೆ :- ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕಷಾಯ ಮತ್ತು ಪಾಪಗಳ ಅಭಾವ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ ; ಆದರೆ ಅವುಗಳ ಉಪಶಮಕ ವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಕ್ಷಮಾದಿ ಗುಣಗಳ ಮೆಲೆ ಜೋರು ಕೊಡು ಶಿದೆ. ನಾಲ್ಕು ಕಷಾಯಗಳನ್ನು ಉಪಶಮನಗೊಳಿಸುವಂಥ ಮೊದಲಿನ ನಾಲ್ಕು ಧರ್ಮಗಳಾಗಿವೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಹಿಂಸಾ, ಅಸತ್ಯ, ಚೌರ್ಯ, ಅಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಪರಿಗ್ರಹಗಳನ್ನು ಉಪಶಮನಗೊಳಿಸುವಂಥ ಕ್ರಮದಿಂದ ಸಂಯಮ, ಸತ್ಯ, ತ್ಯಾಗ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾ ಮತ್ತು ಅಕಿಂಚನ ಧರ್ಮಗಳಾಗಿವೆ . ಈ ಒಂಭತ್ತಲ್ಲದೆ ತಪದ ವಿಧಾನವು ಮುನಿಚರ್ಯೆಯನ್ನು ಶಿಷ್ಯ ರೂಪದಿಂದ ಗೃಹ ಸ್ಥ ಧರ್ಮದಿಂದ ಮುಂದರಿಸುವಂಥದಾಗಿದೆ.

ಹನ್ನೆರಡು ಅನುಪ್ರೇಕ್ಷೆಗಳು :-

ಅನಾಸಕ್ತಿಯೋಗದ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ಹನ್ನೆರಡು ಅನುಪ್ರೇಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದೆಯೋ ಅವು ಈ ಪ್ರಕಾರ ಇವೆ :- ಆರಾಧಕನು ಸಂಸಾರದ ಸ್ವಭಾವವು ಚಹು ಕ್ಷಣ ಭಂಗುರವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಡು ನಿನ್ನ ಡು ಎಂದು ತಿಳಿಯುವಂಥದು ಏನಿದೆಯೋ ಅದೆಲ್ಲವೂ ಅನಿತ್ಯವಾಗಿದೆ ; ಅದರಿಂದ ಆಸಕ್ತಿಯು ನಿಷ್ಫಲವಾಗಿದೆ ; ಇದು ಅನಿತ್ಯ ಭಾವನೆಯಾಗಿದೆ ೧) ಜನ್ಮ - ಜರಾ - ಮೃತ್ಯು ರೂಪ ಭಯಗಳಿಂದ ಯಾರೂ ಯಾರನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಈ ಭಯಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಉಪಾಯವು ಆತ್ಮನಲ್ಲಿಯೇ ಇದೆ. ಬೇರೆಡೆಗೆ ಇಲ್ಲ. ಇದು ಅಶರಣ ಭಾವನೆಯಾಗಿದೆ. ೨) ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಜೀವವೂ ನಾಲ್ಕು ಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಮೊಹಕ್ಕೆ ಪೂವಾಗಿ ದುಃಖವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಸಂಸಾರ ಭಾವನೆಯಾಗಿದೆ. ೩) ಜೀವವು ಒಂಟಿಗನಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಬಾಲ್ಯ, ಯೌವನ ಮತ್ತು ವೃದ್ಧತ್ವಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿ, ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಆಧೀನವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಕಾರವು ಏಕತ್ವ ಭಾವನೆಯಾಗಿದೆ. ೪) ದೇಹವು ಸಮಸ್ತ ಇಂದ್ರಿಯ

- ಗ್ರಾಹ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಆತ್ಮನಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿದೆ. ಇವುಗಳೊಡನೆ ಆತ್ಮನ ನಿಜವಾದ ಸಂಬಂಧವೇನೂ ಇಲ್ಲ ಇದು ಅನ್ಯತ್ವ ಭಾವನೆಯು . ೫) ಈ ಶರೀರವು ರಕ್ತ, ಮಾಂಸ ಮತ್ತು ಎಲುಬುಗಳ ಪಿಂಡವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೂ ಮಲ, ಮೂತ್ರಾದಿ ಅಂಶ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದೆ. ಇದನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವುದು, ಶೃಂಗರಿಸುವುದು ನಿಷ್ಫಲವಾಗಿದೆ. ಇದು ಅಂಶತ್ವ ಭಾವನೆಯಾಗಿದೆ. ೬) ಕ್ರೋಧಾದಿ ಕಷಾಯಗಳಿಂದ ಹಾಗೂ ಮನ - ವಚನ - ಕಾಯಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಆಗುವ ಕರ್ಮಾಸ್ತ್ರವದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು ಆಸ್ತ್ರವ ಭಾವನೆಯಾಗಿದೆ. ೭) ವ್ರತಗಳು ಹಾಗೂ ಸವಿತಿ, ಗುಪ್ತಿ, ಧರ್ಮ, ಪರಿಣಿಹಂಚಿ ಮತ್ತು ಈ ಅನುಪ್ರೇಕ್ಷೆಗಳು ಇವುಗಳಿಂದ ಹೇಗೆ ಕರ್ಮಾಸ್ತ್ರವವನ್ನು ತಡೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುವುದೇ ಸಂವರ ಭಾವನೆಯಾಗಿದೆ. ೮) ವ್ರತ ಮೊಂಡು ವದವುಗಳಿಂದಲೂ ಪಿಂಚು ರೂಪದ ಹನ್ನೆರಡು ವಿಧ ತಪಗಳಿಂದಲೂ ಕಟ್ಟಿದಂಥ ಕರ್ಮವೂ ಕ್ಷಯವಾಗುವ ಬಗೆಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವುದೇ. ನಿರ್ಜರಾ ಭಾವನೆಯಾಗಿದೆ. ೯) ಈ ಅನಂತ ಆಕಾಶ, ಅದರೊಳಗಿನಲೋಕ, ಅಲೋಕ ವಿಭಾಗ, ಅವುಗಳ ಅನಾದಿತ್ವ, ಅಕರ್ತೃತ್ವ ಹಾಗೂ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಸಮಸ್ತಜೀವಾದಿ ದ್ರವ್ಯಗಳ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವುದು ಲೋಕ ಭಾವನೆಯಾಗಿದೆ. ೧೦) ಈ ಅನಾದಿ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಈ ಜೀವವು ಅಜ್ಞಾನಹಾಗೂ ಮೋಹಗಳಿಗೆ ಷುನಾಗಿ ನಾನಾ ವಿಧ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ದುಃಖವನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಅದರ ಪುಣ್ಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಈ ಮನುಷ್ಯ ಯೋನಿಯು ಲಭಿಸಿದೆ. ಈ ಮಾನವ ಜನ್ಮವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕಗೊಳಿಸುವಂಥ ಧಾರ್ಮಿಕ - ಜ್ಞಾನ - ಚಾರಿತ್ರ ರೂಪದ ಮೂರು ರತ್ನಗಳು ತೀರ ದುರ್ಲಭವಾಗಿವೆ. ಹೀಗೆಂದು ವಿಚಾರಿಸುವುದು ಬೋಧಿದುರ್ಲಭ ಭಾವನೆಯಾಗಿದೆ. ೧೧) ನಿಜವಾದ ಧರ್ಮದ ಸ್ವರೂಪವೇನಿದೆ ? ಅದನ್ನು ಪಡೆದು ಯಾವ ಪ್ರಕಾರ ಜೀವವು ಸಂಸಾರಿಕ ದುಃಖದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತದೆ ? ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಚಿಂತಿಸುವುದೇ ಧರ್ಮ ಭಾವನೆಯಾಗಿದೆ. ೧೨) ಈ ಪ್ರಕಾರ ಈ ಹನ್ನೆರಡು ಭಾವನೆಗಳಿಂದ ಸಾಧಕನು ತನ್ನ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ದೃಢತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ ; ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಮೂರು ಗುಪ್ತಿಗಳು :-

ಮೆಲೆ ಅನೇಕ ಸಲ ಹೇಳಿ ಬಂದೆಯಷ್ಟೇ ಮನ - ವಚನ - ಕಾಯಗಳ ಕ್ರಿಯಾ ರೂಪ ಯೋಗದಿಂದ ಕರ್ಮಾಸ್ತ್ರವ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮಬಂಧವನ್ನು ತಡೆಯುವುದು, ಕಟ್ಟಿದ ಕರ್ಮಗಳ ನಿರ್ಜರೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಈ ತ್ರಿಯೋಗದ ಸಾಧನೆಯು ತೀರ ಅಪೂರ್ವವಾಗಿದೆ.

ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಸಮಸ್ತ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸಾಧನೆಯ ಮೂಲದಲ್ಲಿ ಮನ - ವಚನ - ಕಾಯಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ನಿವೃತ್ತಿಗಳೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿವೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವುಗಳ ಸದಸತ್ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿಪ ರೂಪದಿಂದ ವಿವರಿಸಿ ಸಾಧಕನು ಅವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ತಿಳಿಪ ಸಾವಧಾನವಾಗಿರುವ ಆದೇಶವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಮನ ಮತ್ತು ವಚನ ಇವೆರಡರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರವುಗಳೆಂದು ಹೇಳಿದೆ. ಅವು ಸತ್ಯ, ಅಸತ್ಯ, ಉಭಯ ಮತ್ತು ಅನುಭಯ ಎಂದಿವೆ. ಸತ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಥಾರ್ಥತೆ ಹಾಗೂ ಹಿತ ಇವೆರಡೂ ಸಂಗತಿಗಳು ಸಮಾವೇಶವಾಗಿವೆಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು. ಇದೇ ಸತ್ಯದ ಅನುಚಿಂತನದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತವಾದ ಮನಸ್ಸಿನ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸತ್ಯಮನವೆಂದೂ, ಅದಕ್ಕೆ ವಿಪರೀತವಾದುದು ಅಸತ್ಯಮನವೆಂದೂ, ವಿಶ್ರಾಂತ ಭಾವಕ್ಕೆ ಉಭಯ ಮನವೆಂದೂ ಮತ್ತು ಸತ್ಯಾಸತ್ಯ ಎರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಹೀನ ಮಾನಸಿಕ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ಅನುಭಯ ರೂಪವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಈ ಅವಸ್ಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ ಮನೋಯೋಗದ ಸಾಧನೆಗೇನೇ ಮನೋಗುಪ್ತಿಯೆನ್ನುವರು. ಶಬ್ದಾತ್ಮಕ ವಚನವು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿಯೂ ಮನಸ್ಸಿನ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಮಾಡುವ ಪ್ರತೀಕ ಮಾತ್ರವಾಗಿದೆ. ಅದರಿಂದ ಮೆಲೆ ಹೇಳಿದ ನಾಲ್ಕು ಮನಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ವಚನ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾಗುತ್ತವೆ. ಆದರೂ ಲೋಕವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಸತ್ಯ ವಚನವೂ ಹತ್ತು ಪ್ರಕಾರದ ರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸುತ್ತದೆ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಶಬ್ದವು ತನ್ನ ಮೂಲ ವಾಚ್ಯಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಚ್ಯುತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿಯೂ ಜನಪದ, ಸಮ್ಮತಿ, ಸ್ಥಾಪನಾ, ನಾಮ, ರೂಪ, ಅಪೇಕ್ಷಾ, ವ್ಯಾಪಾರ, ಸಂಭಾವನಾ, ಭಾವ ಮತ್ತು ಉಪಮಾ ಇವುಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ರೂಢಿಗಳಿಂದ ಸತ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ. ಅನ್ಯ ವಿಧದಿಂದಲೂ ವಾಣಿಯಲ್ಲಿ, ಆಮಂತ್ರಣೀ, ಅಜ್ಞಾಪನೀ, ಯಾಚನೀ, ಆಪ್ಯಚ್ಛೇನೀ, ಪ್ರಜ್ಞಾಪನೀ, ಪ್ರತ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಸಲಯ ವಚನೀ, ಇಚ್ಛಾನುಮೋಮನೀ ಮತ್ತು ರನರಕ್ಷಗತಾ ಎಂದು ಒಂಭತ್ತು ಭೇದಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧವು ಸತ್ಯ - ಅಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಏನೂ ಇಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇವುಗಳಿಗೆ ಅನುಭಯ ವಚನ ರೂಪವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಸಾಧಕನು ಈ ಪ್ರಕಾರ ಮನ ಮತ್ತು ವಚನಗಳ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ, ತನ್ನ ಮನ ವಚನಗಳ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸಮತೂಕದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಅದಕ್ಕನುಸರಿಸಿಯೇ ಕಾಯಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ಇದೇ ಮುನಿಗಳ ತ್ರಿಗುಪ್ತಿರೂಪ ಆಚರಣವಾಗಿದೆ.

ಆರು ಪ್ರಕಾರದ ಬಾಹ್ಯ ತಪಗಳು :-

ಮೆಲಿ ಹೀಗೇದ ಸಮಸ್ತ ವ್ರತಾದಿ ಸಾಧನಗಳು ಕರ್ಮಾಸ್ತ್ರವವನ್ನು ನಿರೋಧ ರೂಪ ಸಂವರ ಮಾಡುವಂಥವೂ ಕಟ್ಟಿದಂಥ ಕರ್ಮಗಳ ಕ್ಷಯರೂಪ ನಿರ್ಜರಾ ಮಾಡುವಂಥವೂ ಇರುತ್ತವೆ. ಕರ್ಮ ನಿರ್ಜರೆಗಾಗಿ ತಿಷ್ಠ ರೂಪದಿಂದ ಉಪಯೋಗ ಬೀಳುವಂಥದು ತಪ ಸಾಧನೆಯೆಂದು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು. ಇದರಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಾಹ್ಯ ಮತ್ತು ಅಭ್ಯಂತರ ಎಂದು ಎರಡು ಭೇದಗಳಿವೆ. ಅನುಷ್ಠಾನ, ಅವಮೋದೇಯ, ವೃತ್ತಿ ಪರಿಸಂಖ್ಯಾನ ; ರಸಪರಿತ್ಯಾಗ, ವಿಹಿತಶ್ರಿಯಾಸನಹಾಗೂ ಕಾಯಕ್ಕೆಲಿ ಇವು ಬಾಹ್ಯ ತಪದ ಆರು ಪ್ರಕಾರಗಳಾಗಿವೆ. ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರದ ಹಾಗಾದ ಪರಿತ್ಯಾಗವು ಅನುಷ್ಠಾನವು ; ಅಲ್ಲ ಹಾಗಾದ ಮಾತ್ರ ಗೃಹಣ ಮಾಡುವುದು ಅವಮೋದೇಯ ಅಥವಾ ಊನೋದರ ತಪವಾಗಿದೆ. ಒಂದೇ ಮನೆಯಿಂದ ಊಟವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿಯೇನು, ಈ ಪ್ರಕಾರ ಕೊಟ್ಟ ಹಾಗಾದವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವೆ; ಇತ್ಯಾದಿ ರೂಪದಿಂದ ಹಾಗಾದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದು ವೃತ್ತಿ ಪರಿಸಂಖ್ಯಾನವಾಗಿದೆ. ಅದರಂತೆಯೇ ತುಷ್ಟ ಮೊಡು ಾದ ತಿಷ್ಠ ಪೌಷ್ಟಿಕ ಹಾಗೂ ವಿಹಾರಿ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದು, ಸಮಿಯೇ ಮೊಡು ಾದ ರಸಗಳನ್ನು ನಿಯಮನಗೊಳಿಸುವುದು ರಸಪರಿತ್ಯಾಗವಾಗಿದೆ. ಶೂನ್ಯ ಗೃಹಣ ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವುದು ವಿಹಿತಶ್ರಿಯಾಸನವಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಬಿಸಿಲು, ಚಳಿ ಮಳೆ ಮೊಡು ಾದ ಬಾಧೆಗಳನ್ನು ತಿಷ್ಠ ರೂಪದಿಂದ ಹೊಂದ ಮಾಡುವುದು, ಆಸನ ತಿಷ್ಠದಲ್ಲಿ ದೀರ್ಘ ಕಾಲದವರೆಗೆ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಇರುವುದು ಮೊಡು ಾದವುಗಳ ಅಭ್ಯಾಸವು ಕಾಯ ಕ್ಷೇತ್ರ ತಪ ಎನಿಸುತ್ತದೆ.

ಆರು ಪ್ರಕಾರದ ಅಭ್ಯಂತರ ತಪಗಳು:-

ಅಭ್ಯಂತರ ತಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ, ವಿನಯ, ವೈಯಾವೃತ್ಯ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ, ವ್ಯತ್ಸರ್ಗ ಮತ್ತು ಧ್ಯಾನ ಎಂದು ಆರು ಭೇದಗಳಿವೆ. ಪ್ರಮಾದದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂಥ ದೋಷಗಳ ಪರಿಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಶೋಚನ, ಪ್ರತಿಕ್ರಮಣ ಮೊಡು ಾದ ಚಿತ್ತಶೋಧಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ ತಪ ಎನ್ನಲಾಗುವುದು. ಜ್ಞಾನ, ಧ್ಯಾನ, ಚಾರಿತ್ರ ಮತ್ತು ಉಪಚಾರಗಳ ಸಾಧನೆಯಲ್ಲಿ ತಿಷ್ಠ ರೂಪದಿಂದ ಪ್ರವೃತ್ತವಾಗುವುದು ವಿನಯ ತಪವೆನಿಸುತ್ತದೆ. ಜ್ಞಾನ - ಧ್ಯಾನ - ಚಾರಿತ್ರಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೀಗೆ ಆಗಿದೆ : ಆಚಾರ್ಯಾದಿ ಗುರುಜನರು, ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು, ಪ್ರತಿಮೆಗಳು ಮೊಡು ಾದ ಪೂಜ್ಯ ಪಾತ್ರಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಹಾಗೂ ಪರೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮನ - ವಚನ - ಕಾಯಗಳ ಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಆದರ - ಸತ್ಕಾರ, ಗುಣಾನುವಾದ ಮೊಡು ಾದವುಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಉಪಚಾರ ವಿನಯವಾಗಿದೆ. ಆಚಾರ್ಯ, ಉಪಾಧ್ಯಾಯ, ತಪಸ್ವೀ, ಶಿಕ್ಷಾ - ಶೀಲ, ರೋಗಿ, ಗಣ, ಕುಲ, ಸಂಘ, ಸಾಧುಹಾಗೂಲೋಕ ಸಮೃತ ಅನ್ಯ

ಯೋಗ್ಯ ಜನರ ಪೀಡಾ - ಬಾಧೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ವೈಯಾವ್ಯತ್ಯ ತಪವೆನ್ನು ವರು. ಧರ್ಮ ಶಾಸ್ತ್ರ ಗಳ ವಾಚನ, ಪೃಚ್ಛನ, ಅನುಚಿಂತನ, ಪುನಃ ಪುನಃ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಮತ್ತು ಧರ್ಮೋಪದೇಶ' ಇವೆಲ್ಲವೂ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ತಪಗಳಾಗಿವೆ. ಗೃಹ , ಧನ - ಧಾನ್ಯಾದಿ ಬಹುಶೋಪಾಧಿಗಳನ್ನು ಹಾಗೂ ಕ್ರೋಧಾದಿ ಅಂತರಂಗೋಪಾಧಿಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದು ವ್ಯತ್ಸರ್ಗ ತಪವಾಗಿದೆ.